

Fördjupad översiktsplan Torekov 2040

Samrådshandling

Bilaga 1: Kulturhistorisk bebyggelseinventering Torekov 2023

Fördjupad översiktsplan Torekov 2040, samrådshandling
Bilaga 1: Kulturhistorisk bebyggelseinventering Torekov 2023
Upprättad 2023-05-19
Diarienummer: KS000057/2023-315 och B2020-000811

Politisk styrgrupp

Kommunstyrelsens plan- och exploateringsutskott

Arbetsgrupp

Nima Shahsavar, Översiktsplanerare, Planavdelningen
Klara Harmark-Peters, Planchef, Planavdelningen
Åsa Johansson, Bebyggelseantikvarie, Planavdelningen
Roger Larsson, Samhällsbyggnadschef
Annika Jern, Kart/GIS-chef, Geodata
Malin Svensson, Kart/GIS-ingenjör, Geodata
Klas Rosenkvist, Kart/GIS-ingenjör, Geodata

Miljökonsekvensbeskrivning

Afry

Foton

Båstads kommun

<https://dialogdirekt.bastad.se/föp-torekov>

**BÅSTADS
KOMMUN**

Innehållsförteckning

BAKGRUND	5
TOREKOVS HISTORIA	10
TOREKOVS ÅRSRINGAR	11
TOREKOVS UTVECKLING FRÅN FISKELÄGE TILL SEMESTERORT - SKYDD AV KULTURMILJÖER	14
CENTRALA TOREKOV	17
HAMNEN	18
GAMLA BYKÄRNAN	21
HEIMERSKA LYCKAN	28
SANDPLANTERINGEN	30
SOLGÅRDEN	32
YDREHALL	34
FABRIKEN	37
DOKTORSGATAN	40
TUNBYVÄGEN	42
KATTEGATT	45
BUSSTORGET	48
SÖDRA TOREKOV	50
SÖDRA TOREKOV	51
RÅBÄCK	53
LYCKEBORG	56
TUNBY	58
SKRATTMÅSEN	60
SKÄRET	61
SOLSIDAN	63
SOL OCH HAV	66
ÖSTRA CENTRALA TOREKOV	67
BÅTSMANNEN	68
MARIEBORG	70
VON GEGERFELTS VÄG	73
SANDLYCKAN	75
VAREGÅRDEN	78

GOLFBANAN (ÖSTRA)	81
BJÄRETERRASSEN	82
LILLA STENLID	84
SKRATTARP	86
PERSTORP	88
SVENSTORP	90
LUGNET	92
HÄR KAN DU HITTA MER INFORMATION OM KULTURMILJÖ OCH BYGGNADSVÅRD	94
KÄLLOR	95

Bakgrund

Under 2021 gjordes en inventering av bebyggelsen i Torekov inför den fördjupade översiktsplan som tas fram för orten. Syftet är att tydliggöra de kulturhistoriska värden som finns på platsen och med hjälp av plan- och bygglagens förvanskings- och varsamhetskrav skapa förutsättningar att skydda dessa miljöer i takt med att Torekov växer och utvecklas.

Utöver inventeringen av enskilda byggnader har Torekov även delats in i flera bebyggelseområden, där vissa har ett mer betydande kulturhistoriskt värde eller löper större risk för förändring på grund av till exempel omfattande klimatanpassningsåtgärder och där ett tydliggörande av värden därför är särskilt värdefullt. Områdesinventeringen som gjorts under 2023 är baserad på tidigare inventering, okulär bedömning, böcker, äldre kartmaterial och flygfoton samt muntlig och skriftlig kontakt med lokalhistoriker och boende i Torekov med stor kunskap om ortens historia och utveckling.

Avgränsning

Inventeringen avgränsas till Torekovs tätort med viss omnejd. Inom Torekov har därefter särskilda bebyggelseområden getts en mer utförlig beskrivning för att tydliggöra värdena i miljön samt att en stor andel av de enskilda husen fått en specifik beskrivning av deras utpekade bevarandevärda karaktärsdrag. Tidsmässigt sträcker sig inventeringen från de äldsta husen från 1700-talet fram till idag.

Torekov har delats in i fyra större geografiska områden benämnda centrala Torekov, östra centrala Torekov, södra Torekov och Golfbanan (östra Torekov). Varje område är därefter indelat i ytterligare delområden av bebyggelse med gemensam tillkomsthistoria och i vissa fall liknande karaktär.

Christopher Barfoths gata. Ett kaptenshus med detaljer som pardörrar, tandsnitt längs takslut, tegelpannor, trapp ut på gatan, spröjsade tvåluftsfönster. Vanligt är fasader i tegel eller, som i fallet här, vitputsade. En för Torekovs äldre delar mycket karaktäristisk byggnadstyp.

Kulturhistorisk värdering av bebyggelsen

Det finns flera skäl till att en byggnad kan klassas som kulturhistoriskt värdefull. För att beskriva innebörden av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse utgår vi först från definitionen av kulturarv och kulturmiljö som Riksantikvarieämbetet formulerat:

- *Kulturarv avser alla materiella och immateriella uttryck (spår, lämningar, föremål, konstruktioner, miljöer, system, strukturer, verksamheter, traditioner, namnskick, kunskaper etc.) för mänsklig påverkan. Oavsett om det skrivs i obestämd eller bestämd form – kulturarv eller kulturarvet – innefattar det en mångfald av kulturarv. Ibland kan begreppet preciseras för att belysa särskilda delar av samhällsutvecklingen, t.ex. det biologiska kulturarvet, det industriella kulturarvet eller modernismens kulturarv (Riksantikvarieämbetet, 2021).*
- *Kulturmiljö avser hela den av människor påverkade miljön, det vill säga som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö kan preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region. Det kan röra sig om intensivt utnyttjade stads- eller industriområden såväl som extensivt påverkade skogs eller fjällandskap. Kulturmiljön omfattar inte bara landskapets fysiska innehåll utan även immateriella företeelser som ortnamn eller sägner som är knutna till en plats eller ett område. Kulturmiljön är en del av kulturarvet (Riksantikvarieämbetet, 2021)*

En byggnad eller bebyggelsemiljö kan vara värdefull utifrån flera olika aspekter, såsom kulturhistoriska, estetiska, sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter. Riksantikvarieämbetet betonar vikten av att skilja på värde och egenskap, där egenskap kan vara exempelvis en viss typ av tak- eller fönsterutformning på ett visst hus som kan ge just den byggnaden ett specifikt värde utifrån flera andra aspekter, men själva utformningen i sig är inte ett värde som kan tillskrivas för alla byggnader med just den utformningen utan är specifikt för varje enskilt fall. Vid ingrepp i en byggnad eller miljö är det viktigt att de egenskaper som kan utgöra en grund för kulturhistorisk värdering är tydligt beskrivna (Riksantikvarieämbetet, 2015:15–16).

Lika viktigt som de materiella värdena i form av konstruktion och arkitektonisk utformning i en kulturmiljö, är de immateriella värdena som utgörs av till exempel platsens historia, utveckling, traditioner och bruksmetoder för att nämna några.

För den enskilda fastighetsägaren innebär ett utpekande av kulturvärden att det finns vissa aspekter att ta hänsyn till när man vill utföra ändringar på sin byggnad. Det innebär samtidigt att man har en byggnad som är något alldeles särskilt, som är värd att vårda och bevara.

Begreppslista

- Frontespis: En del av en byggnads huvudfasad, ofta ett framträdande gavelliknande mittparti.
- Gesims: Ett profilerat listverk som löper horisontellt längs en fasad, antingen längs taket (kallat kornisch), som en gördel mitt på byggnaden eller längs sockeln.
- Kapitäl: Det övre utsmyckade partiet på en kolonn, pilaster eller pelare
- Korspostfönster: Ett tvåluftsfönster med fast mitt- och tvärpost där de undre rutorna är större och de övre mindre. Kallas även flaggfönster då fönstrets indelning påminner om en flagga. Fönstertypen var vanlig under sekelskiftet 1800-1900 tillsammans med t-postfönstret som endast hade en övre ruta.
- Kryssförband: En typ av förband i tegelmurning där stenarna ligger med varannan långsida (löpsten) och varannan kortsida (koppsten), förskjutet med en halvsten vilket skapar ett kryssmönster i murningen. Kryssförband är det vanligaste murförbandet.
- Lisen: En svagt utskjutande pilaster som används som utsmyckning och för att dela upp en byggnads fasad.
- Mexitegel: Fabrikstillverkad kalksandsten som var populär under 1960- och 1970-talet.
- Pilaster: En i fasad svagt utskjutande pelare som likt en kolonn har bas och kapitäl, till skillnad från en lisen som saknar dessa delar. Vanligt är hörnpilaster där husets gavelparti ovanför pilastern bildar ett kapitäl.
- Pulpettak: Ett yttertak som endast har ett takfall, jämfört med ett sadeltak som har två motstående takfall.
- Stockpanel: Rundade brädor som skapar en stockliknande fasad, vanligt på äldre fritidshus och då ofta brunmålade.
- Sträde: Ett äldre dansk-skånskt ord för en gränd eller mindre gata.
- Tandsnitt: En dekorativ rad kuber under en gesims
- Överljus: Ett horisontellt fönsterparti ovanför en entrédörr som ger ljusinsläpp, i Torekov är det en vanlig detalj på de äldre kaptenshusen. Motsvarigheten, ett vertikalt fönster vid sidan om en entrédörr, kallas sidoljusfönster.

Befintligt kunskapsunderlag och skydd

1989 gjordes en bebyggelseinventering i Torekov där framför allt de äldsta miljöerna kring hamnen och bykärnan pekats ut och beskrivits. Enskilda hus är utpekade men inte beskrivna i detalj utan det är istället sammanhängande miljöer i form av gator och kvarter som kortfattat beskrivs. Genom färg och mönster har de olika husen och miljöerna klassificerats efter hur högt kulturhistoriskt värde de har och vilken påverkan på området en förändring eller rivning skulle ha.

Torekov är utpekad som kulturhistoriskt värdefullt i länsstyrelsen i Skånes kulturmiljöprogram med motiveringen: "Torekov bevarar karaktären av 1800-talets fiske- och sjöfartsamhälle. Den såväl i skala som i utformning väl bibehållna bebyggelsen är liksom gatunätet av högt kulturhistoriskt värde. Torekov har idag karaktären av turist- och badort" (Länsstyrelsen, 2007).

I programmet pekas även Torekovs varmbadhus ut som bevarandevärt, detta brann dock ner 2019. Varmbadhuset var även utpekad som byggnadsminne. I dagsläget planeras för ett nytt varm/kallbadhus på platsen där den gamla byggnaden låg. Även byggnaden Skjulet som ligger i hamnen är utpekad som byggnadsminne.

I kommunens kulturmiljövårdsprogram är tre områden i Torekovs socken utpekade för sina kulturhistoriska värden. Det gäller byn Torekov, Skäldervikskusten Torekov-Glimminge och Hallands Väderö. För Torekovs by motiveras det enligt följande:

”Torekov har bevarat karaktären av 1800-talets fiske- och sjöfartssamhälle. Den såväl i skala som utformning väl bibehållna bebyggelsen är liksom gatunätet av högt kulturhistoriskt värde. Dagens Torekov har en välbevarad 1800-talsbebyggelse samt ett för fiskelägen ovanligt rätlinjigt gatunät. Kvarteren bildar slutna enheter med husen i gatulinjen och trädgårdarna innanför. De stenbelagda gatorna understryker den ålderdomliga karaktären. Särskilt välbehållna är gatumiljöerna vid Wulffs gata, Bläsingevägen och Väktaregränd. De flesta husen har tegel- eller putsfasader”.

Hallands Väderö har höga kulturhistoriska värden i form av lämningar efter medeltidens fiskeverksamhet och en mångfald av kulturpräglad växt- och djurliv. Utmed Skäldervikskusten ligger Dagshög, Skånes största gravhög. Området utmed kusten är präglad av lång kontinuerlig beteshävd, monumentala fornlämningar (Dagshög) och en kombination av kulturhistoriska värden och naturintressen (Kulturmiljövårdsprogram 2000:71–75). Dagshög med omgivande beteslandskap är utpekad som riksintresse för kulturmiljövården.

Stora delar av kuststräckan längs Torekov är utpekad som La-område vilket innebär att området har höga kulturvärden och är känsligt för förändring. I dessa områden bör i princip ingen ny bebyggelse tillkomma och områdets karaktär ska bevaras. Delar av detta område omfattas även av landskapsbildsskydd som är ett skydd från den gamla naturvårdslagen innan miljöbalken vann laga kraft. Länsstyrelsen ansvarar för landskapsskyddsområden och tillstånd krävs från dem för att bygga i detta område.

Torekovs historia

Torekov beskrivs ha vuxit fram vid en havsvik där det var möjligt att dra upp båtar i skydd från stormar. På platsen anlades en liten hamn och ett samhälle utvecklades. Vid 1200-talets början hade samhället vuxit så pass att man byggde en kyrka på platsen, S:ta Thoras kapell. Här försörjde sig människor på fiske och mager odlingsmark och från 1400-talet även fraktfart med virke från Bjärehalvöns skogiga delar till Köpenhamn – dessa var de huvudsakliga försörjningarna in på 1850-talet. Torekov omnämns för första gången i skrift 1344 när kung Magnus ger kyrkan privilegier till fisk och mark. 1823 ritades en karta över Torekov i samband med enskiftet. Vid den tiden fanns enligt kartan 11 gårdar och 60 hus. Under 1800-talet minskade fiskeverksamheten i byn och skepparverksamhet tog över istället. Fram till 1850-talet var husen i Torekov trähus med stråtak som låg tätt sammanbyggda utmed smala slingrande gator i ett oregelbundet gatusystem.

1858 inträffade en brand som gjorde att 47 hus och kyrkan i nordvästra delen av byn brann ner och gjorde omkring hälften av byns 500 invånare hemlösa. Det dröjde fram till mitten av 1870-talet innan byn återhämtade sig efter branden. Då hade byns karaktär förändrats väsentligt – från tätt liggande trähus längs oregelbundna stråden till en rätlinjig gatustruktur med hus uppförda i tegel med en betydligt större karaktär än de ursprungliga små trähusen. Byns gårdar flyttades ut från byn och den nya kyrkan förlades till sin nuvarande plats som vid tiden för uppförandet ansågs vara mycket långt från byn. Sedan dess har Torekov vuxit så pass mycket att kyrkan idag har ett

förhållandevis centralt läge. Till Torekov hör även Hallands Väderö som ligger omkring tre kilometer väster om Torekov.

Under början av 1900-talet blev byn tillsammans med Hallands Väderö ett populärt tillhåll för konstnärer och sommargäster. Turismen ökade allt mer och med detta byggdes ett stort antal sommarvillor, mestadels i trä, i nordöstra och sydvästra delarna av Torekov (Länsstyrelsen, 2007, Båstads kommun, 1989, 2000). Torekov har under efterkrigstiden vuxit söder- och österut med villabebyggelse, men det är framförallt den äldre gathusbebyggelsen, hamnen och grundplanen för den gamla kyrkan som kommit att karaktärisera samhället.

Paulus Romare, läroverksadjunkt från Torekov, i en båt vid Hallands Väderö 1898 (Källa: Kulturen i Lund)

Torekovs årsringar

Torekov har vuxit oregelbundet och i en långsträckt riktning utmed kusten, men genom att dela in bebyggelsen i mindre områden och studera dessa områden lite närmare kan man se förhållandevis tydliga årsringar i bebyggelsen. Eftersom Torekov har en historia som fiskeläge och jordbruksby kommer mindre fraktioner av äldre bebyggelse ofta återfinnas i nyare områden där den nya bebyggelsen vuxit upp runt t.ex. en bevarad gammal gård.

Bebyggelsen i Torekov är småskalig och utgörs av äldre gathus, småhus, stugor och ett fåtal flerbostadshus i upp till två våningar. Endast kyrkan sticker upp som ett riktmärke i omgivningen. Många av husen i Torekov har karaktären av permanentboende och många byggdes med syftet att bo där året runt men efterhand har användningen som sommarbostad tagit över det permanenta bostadsbeståndet.

Årsringarna delas in enligt följande

Fiskelägets gatehus innan branden

Dessa fåtal hus som är uppförda från 1700-talet och fram till 1850-talet ligger i **bykärnan** och karaktäriseras av låga längor i trä med locklistpanel eller liggande panel med branta papp- eller tegeltak. Troligt är att de är uppförda med bålverkskonstruktion eller korsvirke. De ligger nästan uteslutande i gatuliv och har trädgård och komplementbyggnader liggande in mot kvarteret. Efter den omtalade branden 1858 brann Torekov ytterligare tre gånger under 1800-talet och då brann flera av de trähus som undkom den stora branden, därför finns endast ett fåtal hus kvar.

Äldre gårdsmiljöer utanför samhället

I samband med branden och enskiftet flyttades många av gårdarna ut utanför samhället och finns idag spridda i jordbrukslandskapet. Ett särskilt sammanhängande område av gårdar finns i området som kallas **Varegården**, som är en del av byn Varan. Gårdarna utgörs ofta av flera längor byggda runt en gårdsplan. Vanligt är trähus med panel i ljusa kulörer eller faluröd. Ekonomibyggnaderna är ofta byggda i sten och putsade. Flera av dessa gårdar är utpekade som särskilt kulturhistoriskt värdefulla.

Kaptensgårdarna

Även dessa byggnader återfinns till stor del i **bykärnan** och många uppfördes under 1800-talet efter branden. Av brandskyddsskäl uppfördes husen i tegel som är synlig eller i vissa fall putsad. Husen är större och mer påkostade än de äldre trähusen med profilerade listverk och mönstermurning. De ägdes av sjökaptener, varav många blev välkända profiler i Torekov och på senare tid fått gator uppkallade efter sig. Många av dessa hus är välbevarade och har en viktig roll i den historiska beskrivningen av Torekov som fiskesamhälle.

Sommarvillor från 1900-talets första hälft

Torekovs utveckling som sommarort skedde främst från 1920-talet och framåt. Ortens sydvästra del växte fram under 1900-talets första hälft med i många fall påkostade, friliggande, enbostadshus på stora tomter. De är uppförda i tegel eller trä och i vissa fall putsade med enkla klassicistiska stiluttryck. Dessa hus kan ses som Torekovs fjärde utvecklingsfas efter gathusen, laga skifte och kaptensgårdarna. I samband med detta stärktes ortens nya näring turismen ytterligare. Dessa hus byggdes främst i områdena **Kattegatt**, **Ydrehall**, längs **Tunbyvägen**, vid gamla **busstorget** samt **Solgården**.

Pensionaten

När Torekov började få rykte om sig som semesterparadis i början av 1900-talet skapades en ny typ av verksamhet – pensionaten. Äldre hus och gårdar omvandlades till pensionat för sommargäster och bör därför ges ett särskilt omnämnande som en av Torekovs årsringar även om husen i sig kanske ofta var äldre än verksamheten de innehöll. **Solgården** (Torekov 98:2) var ett av de första pensionaten i Torekov och låg i det som idag är en av få kvarvarande jordbruksfastigheter, belägen längs Storgatans södra sida nära kyrkan. **Pensionat Ydrehall** (Ydrehall 8-9), tidigare bostadshus utmed S:ta Thoras väg som under 1910-talet blev pensionat och kafé. **Turistpensionatet** (Skeppet 11, idag kallat Gammelgården) låg mest centralt utmed Storgatan. Sommarvillan **Miramar** (Gibraltar 1) ritades av Theodor Wählin, uppfördes 1917 och blev under 1930-talet del av hotell Kattegat och inrymde även konditori.

Stugområden

Sportstuga, sommarstuga och fritidshus – kärt barn har många namn. Äldre stugor uppförda under 1920-1950-talet ligger bland annat i områdena **Strandskogen**, **Ydrehall** och **Södra Torekovs** norra del samt i området **Skäret** vid Solsidan. De symboliserar det enkla livet med närhet till naturen när människor 1938 fick lagstadgad rätt till två veckors semester. Hälsa och rekreation var något eftersträvt och i efterdyningarna av nationalromantikens vurm för den svenska naturen under tidigt 1900-tal blev det en dröm hos många att få bygga en stuga vid vattnet. Efter 1950-talet har karaktären hos många sommarstugor/fritidshus förändrats till det större med högre boendestandard och många bär idag karaktären av permanentboende som är fullt utrustade för ett bekvämt liv året runt även om de inte nyttjas på det sättet. Under 1970- och 80-talet är många fritidshus så kallade kataloghus av prefabricerade byggnadsdelar,

exempel på hela områden med denna karaktär är **Perstorp, Svenstorp** och **Lilla Stenlid** i nordöstra Torekov.

Typhusbebyggelsen under 1900-talets andra hälft

Under 60- och 70-talet byggdes över en miljon bostäder i Sverige i det projekt som kom att kallas miljonprogrammet. Många förknippar miljonprogrammet med stora områden av flerbostadshus, som i efterhand fått mycket kritik, men faktum är att en tredjedel av husen som byggdes var småhus. Byggandet var rationellt och det skedde en industritillverkning av småhus på ett sätt som inte gjorts tidigare. Att villabyggandet ökade under denna period berodde även på statliga subventioner som gjorde att många barnfamiljer kunde köpa en egen villa. Husen byggdes antingen som kedjehus eller friliggande enbostadshus på små tomter.

Huvudsakligen byggdes villaområdena på nedlagd jordbruksmark men på grund av den stora efterfrågan på småhus skedde även förtätning i äldre villaområden där man styckade av större tomter. Torekov var inget undantag och de hus som byggdes under denna period (framför allt 70-talet) utgör idag en stor del av byggnadsbeståndet. Bland annat **Råbäck, Södra Torekov** och **Lyckeberg** är exempel på områden som växte fram under denna period. Här kan man se 60-talets gula tegelfasader och 70-talets joddlarbalkonger under utskjutande takfot. Det är inte ovanligt med en blandning av material såsom mexitegel kombinerat med gavelspetsar klädda i mörk träpanel.

2000-talets nymodernism och historiska tillbakablickar

Karaktäristiskt för byggnadsperioden är stilblandning. Träarkitektur och putsade fasader med oregelbunden fönstersättning och asymmetriska fasader. Torekovs sentida bebyggelse är antingen inspirerade av äldre skånsk byggnadstradition med putsade fasader och branta tak med korta takutsprång, eller så är de uppförda mer fritt utifrån dagens ideal, ofta inspirerat av en nymodern funkisstil med raka linjer och förskjutna byggnadskroppar. Denna bebyggelse finns spridd på lucktomter över hela Torekov men särskilt utbredd är den i området **Skrattnåsen** som är ett helt nytt bostadsområde från 2010-talet där husen är av mycket blandad karaktär. Torekov har en stor andel moderna hus inspirerade av skånsk byggnadstradition med ljust putsade fasader, branta tak med korta takutsprång täckta av rött lertegel, exempel på dessa syns bland annat vid **Bjäreterrassen** och i **Marieborg**.

Torekovs utveckling från fiskeläge till semesterort - skydd av kulturmiljöer

Från kaptener, fiske och skutfart till badliv och rekreation

Torekov blev redan under slutet av 1800-talet ett populärt tillhåll för sommargäster som hyrde in sig på byns pensionat eller i privatbostäder vars ägare flyttade ner i källaren eller ut i en ekonomibyggnad under sommarmånaderna. Därefter byggdes sommarvillor i det som då var byns utkant. Likt många andra äldre fiskelägen i Skåne och övriga Sverige har Torekov under efterkrigstiden vuxit ytterligare med fritidshus och permanentboenden, både fristående småhus, radhus, flerbostadshus samt stugor förekommer på orten. Samtliga utbyggnadsfaser berättar sin historia om synen på planeringsideal och boende för den specifika tidsperioden. Många av de permanentboenden som uppförts har senare omvandlats till fritidshus och medborgarantalet minskar därför drastiskt under vinterhalvåret kontra sommarhalvåret. Det är inte heller ovanligt att gathusens och gårdarnas uthus och ekonomibyggnader byggs om till bostäder.

Som tidigare beskrivits har Torekov vuxit och förändrats kontinuerligt från att det först var ett litet fiskeläge till att bli den semesterort det är idag. Det gör att Torekov idag har en mängd olika karaktärsdrag från olika utvecklingsperioder. Hansson och Stureson (2005) beskriver hur karaktärsdrag kan vara både faktiska och upplevda – att till exempel Ystad uppfattas som en korsvirkesstad men korsvirkeshusen är i minoritet i bebyggelsen (Hansson & Stureson, 2005:7). Det går att se på Torekov på liknande sätt – det upplevda karaktärsdraget av ett fiskeläge – men Torekov har vuxit så pass under de senaste 50 åren att gathusen i fiskeläget har hamnat i minoritet – vilket gör att deras kulturhistoriska värde ökar. Det som snarare karaktäriserar Torekov är typhusbebyggelse och fritidshus från 1900-talets andra hälft som utgör en stor del av byggnadsbeståndet. Det gör samtidigt att dessa områden hanteras mindre varsamt än ortens äldsta bebyggelse, vilket gör att dess värden på sikt riskerar att urholkas när husen genomgår omfattande renoveringar.

Bevarande och utveckling

En viktig del i att bevara kulturhistoriska värden handlar om att peka ut och lyfta de värden som finns i bebyggelsen. Genom ett utpekande av kulturvärden blir det lättare för både fastighetsägare, exploatörer och tjänstepersoner att förhålla sig till och arbeta med den äldre bebyggelsen.

Renovering och tillägg på befintlig bebyggelse ska ske med varsamhet om områdets och husets karaktär. I de äldsta och mest känsliga delarna innebär det att det till exempel inte är lämpligt att göra eventuella tillägg ut mot den allmänna gatumiljön som påverkar karaktären och kulturmiljön negativt, utan istället göra det mot innergårdarna och husens baksidor. Vårda materialen och renovera inte mer än vad som är nödvändigt utan gör det istället vid behov och med hänsyn till byggnadens historia och kulturmiljövärden. Befintliga material ersätts då med likvärdiga så att byggnadens karaktärsdrag bevaras. Byggnader som fått ett kraftigt förändrat utseende vid tidigare renovering genom till exempel tilläggsisolering eller fönsterbyten som inte är tidstypiska uppmuntras återgå till sin ursprungliga karaktär.

När det gäller bebyggelsen som står oss mer tidsmässigt nära kan det vara svårt att urskilja vilka värden som är viktiga och vad som är värt att bevara. Man kan se dessa hus på samma sätt som man ser den äldre bebyggelsen när det kommer till eventuell förändring eller ersättning av delar – använd samma typ av material, utförande och form som huset redan har och anta ett hållbarhetsperspektiv där det befintliga vårdas istället för att helt ersättas.

Utgå vid planering av ny bebyggelse för att använda hållbara material och metoder som åldras på ett vackert sätt. Lika viktigt är det att anpassa nya byggnader efter omgivande bebyggelse och fånga upp materialval, kulör och volym i den befintliga bebyggelsen och fånga dessa i den nya byggnaden. Det innebär inte att skapa en pastisch av äldre bebyggelse men för att skapa en god helhetsverkan är det lämpligt att fånga upp vissa karaktärsdrag i befintliga byggnader. På så sätt kan ett nytt hus harmoniera bättre med omgivningen vilket bidrar till att skapa ett lugnt och inbjudande stadsrum.

Mer information och riktlinjer för när du ska bygga om eller bygga nytt i befintlig bebyggelse kan du läsa om i Båstads kommuns arkitekturpolicy.

Morgonbryggan med utsikt över Hallands Väderö, en klassisk samlingsplats i Torekov sommartid och en representant för dagens semesterliv.

Centrala Torekov

Hamnen - Gamla Bykärnan - Heimerska Lyckan - Sandplanteringen - Solgården

Ydrehall - Fabriken - Doktorsgatan - Tunbyvägen - Kattegatt - Busstorget

Delområdet utgörs av Torekovs äldsta delar, där hamnen och bykärnan utgör det ursprungliga Torekov med gathus i trä och kaptenshus i tegel. Området har sedan vuxit successivt under början av 1900-talet med friliggande villor på stora tomter. Här möter äldre vindlande stråden en mer rätlinjig gatustruktur från 1800-talets andra hälft, och gathus i trä som klarade sig undan den stora branden 1858 samsas med mer brandsäkra kaptenshus i tegel med omsorgsfull detaljrikedom.

Mitt i byn är den gamla medeltida kyrkans placering och planform utmarkerad med murar i en grönskande park. Morgonbryggan med utsikt över Hallands Väderö berättar om Torekovs utveckling till semesterort medan hamnmagasinet som idag innehåller bostäder, turistbyrå och restaurangverksamhet beskriver fiskets och sjöfartens inverkan på bebyggelseutvecklingen. Längre söderut har friliggande villor på stora tomter uppförts under 1900-talets första hälft och Torekov har därefter fortsatt växa söder- och österut med småhusbebyggelse.

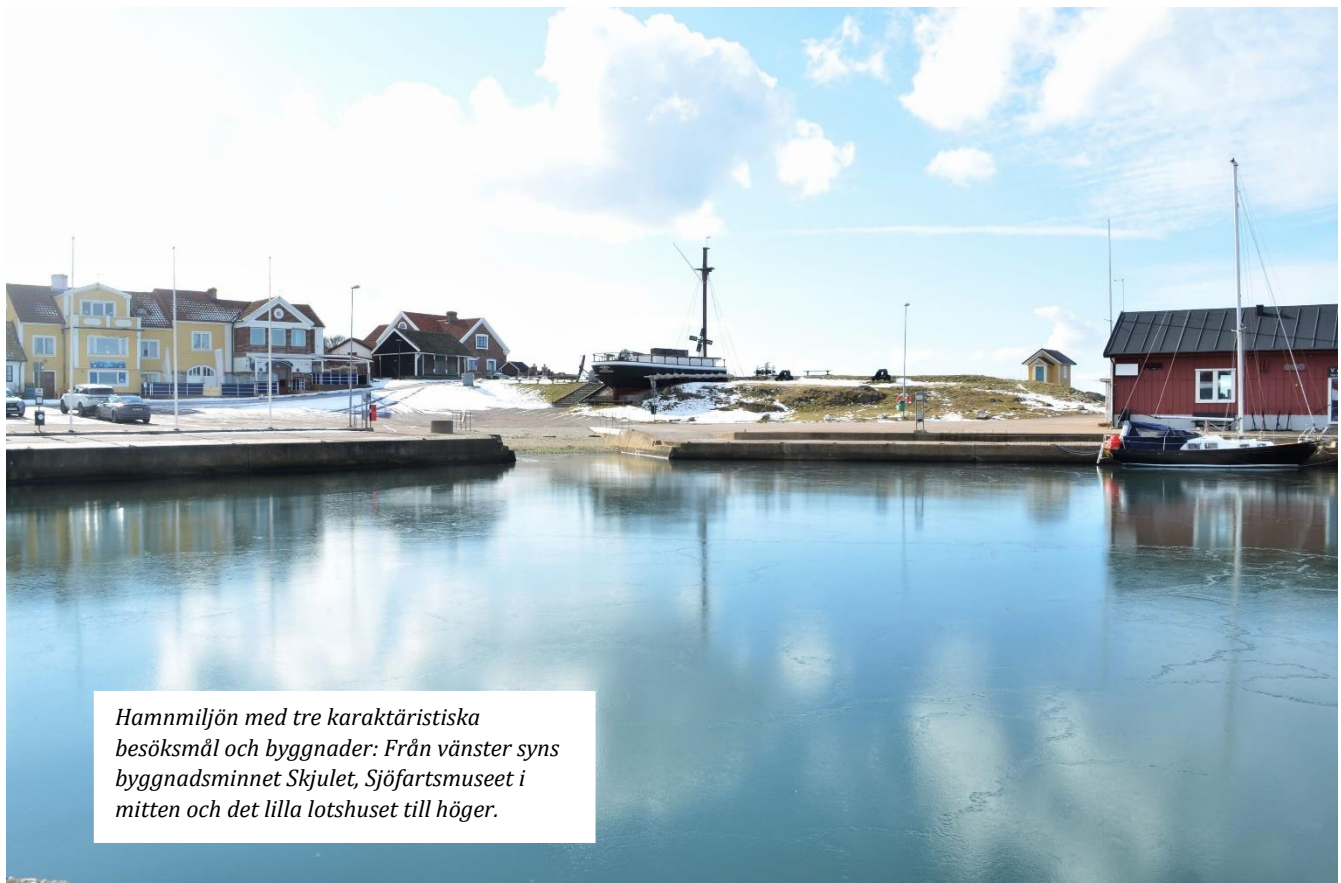
Hamnen

Lokalisering och bakgrund

Hamnen ligger i Torekovs norra delar och gränsar till bykärnan utmed hamnplanen och Peder Wessels väg. Torekov, som ju är ett fiskesamhälle, har sitt hjärta i hamnen som trots att den idag inte har samma samhällsviktiga funktion fortfarande är ett av ortens viktigaste områden och det som karaktäriserar byn. Hamnen var en samlingspunkt för invånarna dit man kom för att höra nyheter, möta skeppare och fiskare, kvinnor kom för att möta sina män och här tog man hand om näten och fångsten. Sjöfrakten och fisket hade en viktig roll för samhället och man var därför måna om hamnen och den har fått ständigt underhåll och förbättrats. Under 1880-talet förbättrades den inre hamnen med vågbrytaren. Dagens pir är från 1932 och under 1970- och 80-talet byggdes småbåtshamnen. Tidigare låg ett varmbadhus i hamnen som brann ner 2019. I dagsläget planeras för ett nytt varm/kallbadhus på platsen där det gamla varmbadhuset låg.

Gatumiljön

Hamnområdet består av piren och småbåtshamnen. I anslutning till dessa har olika hamn- och restaurangverksamheter byggts upp och sommartid är hamnen en livlig plats med försäljning av fisk och biljettförsäljning till båtarna som går ut till Hallands Väderö. Av förklarliga skäl består hamnen till stor del av hårdgjorda ytor anpassat efter hamnverksamhet. Viss grönska och gräsyta finns vid förskansningen i väster samt vid de små fiskebodarna. Dagens förskansning är från 1950-talet, men det fanns en förskansning redan under 1700-talet. På den nuvarande förskansningen står äldre kanoner från 1700-talet. I övrigt är marken hårdgjord med stora parkeringsytor och pirar ut till småbåtshamnen.

Hamnmiljön med tre karaktäristiska besöksmål och byggnader: Från vänster syns byggnadsminnet Skjulet, Sjöfartsmuseet i mitten och det lilla lotshuset till höger.

Den lilla byggnaden Lotsen med utsikt över vattnet och Väderön. I förgrunden står en av de gamla kanonerna på 1950-talets förskansning.

Husens karaktär

Hamnområdet är en brokig miljö där de röda fiskebodarna samsas med olika typer av restauranger, hamnkontor, biljettförsäljning till Väderöbåtarna, sjöfartsmuseum, fiskhandel och andra verksamheter.

Fasaderna på byggnaderna i själva hamnområdet är huvudsakligen klädda med träpanel men det förekommer även putsade hus eller en kombination av båda material. Röda och vita kulörer dominerar. Sadeltaken är flacka och täckta med plåt eller papp. Fiskebodarna är av olika ålder och karaktär men har alla ett gemensamt stiluttryck och skapar en sammanhållen miljö.

Skjulet är en byggnad som funnits i hamnen länge och är sedan 2013 byggnadsminne. Det är oklart hur gammal byggnaden är men den har omnämnts under 1700-talets första hälft och finns utmarkerad på en karta från 1823. Från skjulet kunde ortens invånare spana efter hemvändande skepp och fiskebåtar. Under 1880-talet började namnbrädor från förlista och upphuggna båtar sättas upp inne i skjulet. Byggnaden står på naturstensgrund och är på tre sidor uppbyggd av liggande brun träpanel medan sidan ut mot havet är öppen.

Sjöfartsmuseet började sin historia under 1930-talet och består av delar från två upphuggna skepp, aktern från Fram af Brantevik och kajutan från Hoppet af Länna. Den nuvarande aktern är dock en replika av det ursprungliga skeppet och uppfördes på 1960-talet när det ursprungliga trävirket hade blivit i alltför dåligt skick.

Lotsutkiken är ett litet hus på en klippa i hamnens västra del, norr om förskansningen. Det är uppfört 1878 i trä med gul panel och en liten farstukvist med blå dörr. Från den kunde den som arbetade som lots hålla utkik efter om fartyg signalerade att de behövde lots.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Träfasader i faluröd kulör
- Vita knutar och snickerier
- Sadeltak
- Bebyggelsens småskalighet
- Siktlinjerna ut över vattnet

Hamnmiljön med fiskebodarna och småbåtshamnen är en viktig del av Torekovs kulturhistoria. Till denna miljö hör även lotshuset, sjöfartsmuseet, forskansningen med kanonerna och skjulet som alla är en del av Torekovs identitet som fiskesamhälle och hamnen som samlingsplats. Det är viktigt att miljön som helhet bevaras och att eventuella förändringar görs med varsamhet om platsen karaktär och byggnadernas karaktärsdrag. Siktlinjer ut mot havet och över hamnen är viktiga att bevara.

Gamla bykärnan

Lokalisering och bakgrund

Torekovs gamla bykärna består av samlad bebyggelse på flack mark som sluttar ner mot hamnen. Kring detta område har Torekov sedan vuxit söder-, öster- och norrut. Efter branden 1858 har gatorna fått en mer rätlinjig sträckning men vissa äldre s.k. sträden och gränder finns bevarade. Bykärnan möter till väster stranden och havet, i öster och söder växer bebyggelsen samman med resten av Torekov. Norr om bykärnan ligger hamnen.

Gamla Torekov har mycket höga kulturhistoriska värden och är väl dokumenterat, både i kommunens inventering från 1980-talet, men det har även skrivits en stor mängd böcker som tillsammans bildar en färgstark bild av Torekovs historia – från fisket och samhällets strategiska läge för hamnverksamhet, pensionatens utveckling, personer som varit viktiga för ortens utveckling, värdefulla gatu- och bebyggelsemiljöer och historier om branden och vilken inverkan den hade på hur Torekov kom att byggas upp och blev det samhälle vi ser idag. Hela området är utpekat av Riksantikvarieämbetet som möjlig fornlämning tillsammans med kyrkoruinen som även är begravningsplats.

Genom lokalhistoriker, kartor och fotografier växer en bild fram av hur Torekov såg ut förr. Gatumiljöerna var levande med verksamheter i vart och vartannat hus. Idag är vi vana vid att kunna hitta alla livsmedel i samma butik, men traditionellt var speceriaffärerna specialiserade på olika livsmedel. Längs Storgatan låg både mjölkaffär, grönsakshandel, fiskaffär, köttaffär, pappershandel med mera. Utmed Doktor Ahlströms gata har det genom åren legat två krogar. På samma gata låg även Vattenfabriken, som tillverkade kolsyrat vatten och läsk, och var huvudleverantör till hotell Kattegat. På Wulffs gata låg byns första postkontor och bageri.

På bilden syns en del av bebyggelsen längs Bläsingevägen.

Gatumiljön

Torekov har beskrivits ha ett gatunät som är ovanligt rätlinjigt för att vara ett gammalt fiskeläge (Länsstyrelsen, 2007), vilket beror på att man i samband med branden 1858 lade om och rätade upp i princip hela gatunätet när man byggde upp samhället på nytt. Gatorna som tidigare var grusade blev belagda med kullersten men har idag en markbeläggning av huggen gatsten istället, med viss kullersten bevarad utmed husfasaderna.

Längs de gamla sträderna och gränderna finns den äldre markbeläggningen i form av grusade eller stenlagda gator bevarad, såsom vid Wulffs gata, Våktaregränd, Bläsingevägen och Fexasträdet. Dessa gator, i synnerhet de tre sistnämnda, ger en vink om hur Torekov såg ut innan branden med sina smala slingrande gator. Storgatan är den gata som leder in till byn. Till skillnad från de övriga äldre gatorna som är belagda med gatsten är denna gata delvis asfalterad och har trottoarer på båda sidor, den är även bredare än övriga gator.

Kyrkparken – den öppna gräsbeklädda ytan med den gamla kyrkans läge uppmärkt med murar är det första som möter besökare som kommer in till centrala Torekov från Storgatan österifrån. Platsen har ett viktigt kulturhistoriskt värde men likväl ett miljöskapande värde för platsen då det är en öppen yta i ett i övrigt tätbebyggt område.

Bostadshusen ligger med långsidan längs gatan, ofta i gatuliv. Ut mot gatan finns viss grönska i form av stockrosor och häckar. Trädgårdarna ligger in mot kvarteren, så gör även eventuella komplementbyggnader. Husen är sammanbyggda av häckar och murar som är i synlig natursten eller putsade vita.

Många av gatorna har på senare tid fått namn efter personer från Torekov som haft en historiskt viktig roll för samhällets utveckling, såsom Pål Romare, släkten Wulff, Christopher Barfoth och Sankta Thora med flera. Bykärnan är som mest levande med restauranger och verksamheter runt kyrkparken längs Storgatan, Pål Romares gata samt ner mot hamnen och utmed Hamnplanen. Längs resterande gator utgörs bebyggelsen främst av privatbostäder, många av dessa hus innehöll ursprungligen även små verksamheter som till exempel postkontor.

Bykärnan är till stor del bevarad med de byggnader som uppfördes efter branden och de få som klarade sig undan branden, men vissa tillägg har skett under hela 1900-talet. Tilläggen har i mångt och mycket anpassats efter den befintliga bebyggelsens karaktär genom materialval och byggnadernas skala. Redan i inventeringen 1989 pekades vissa gatumiljöer ut som särskilt värdefulla, dessa miljöer är till stor del bevarade idag och har ett fortsatt högt kulturhistoriskt värde.

Morgonbryggan har en historia som går tillbaka till 1930-talet som samlingspunkt i Torekov.

Husens karaktär

Bläsingevägen

Från sandstranden sett är detta en väldigt karaktäristisk fond för Torekov med ett gytter av byggnader. Den ursprungligen bebyggelsen utgörs av låga sammanbyggda längor av gathus i trä med utsikt ut mot stranden. Efterhand har en pittoresk och oorganiserad idyll växt fram med flera mer sentida komplementbyggnader i trädgårdarna på sidan ut mot stranden som skapar ett rörigt men färgstarkt intryck. Vissa av husen är byggda efter branden 1858 som nödbostäder och området var förr Torekofs fattigkvarter.

Pål Romares gata

Den södra delen av gatan har bevarat sin sträckning sedan innan branden 1858 medan den norra sträckan tillkom i samband med den nya stadsplanen. Utmed södra delen ligger två äldre tegelhus i anslutning till gamla byskolan där den ena tidigare innehöll bland annat slöjdsal (Kattegatt 13) och den andra var småskola och lärarinnebostad (Kattegatt 14), samt äldre trähus på motsatt sida. Den norra delen leder ner till hamnen med den kyrkparken på östra sidan och gathus i trä med verksamheter såsom Parkis Café på västsidan.

Väktaregränd

Välbevarad gatusträckning från innan branden som är belagd med kullersten. Gatan hette tillsammans med Kattegattsvägen tidigare Södra vägen. Längs gatan ligger tre låga långsträckta trähus, varav två är uppförda innan 1858 och därmed undkom branden. Husen är i ett plan med locklistpanel målad i ljus kulör. Sadeltaken är branta och täckta med papp, samt ett täckt med tegelpannor. En lätt svängd huslänga i korsningen Väktaregränd/Pål Romares gata är från 1740-talet och är bland de äldsta husen i Torekov. Västerut går gränden samman med Lundstens gata och bebyggelsen övergår i tegelbyggnader som är putsade. I området ligger även ett äldre tegelhus som under 1960-talet fått en förändrad karaktär med nya fönster och andra snickeridetaljer. Huset tillhörde ursprungligen nykterhetsrörelsen men är idag privatbostad.

Fexasträdet

En liten vindlande grusad gata som är en bevarad del av det gamla Torekov innan branden 1858. Här ligger både små enkla trähus i en våning och mer påkostade byggnader med tegel- eller putsfasader, som ursprungligen varit gamla kaptensgårdar. Vägens oregelbundna sträckning med husen liggande tätt skapar en autentisk bebyggelsemiljö som ger en vink om hur byn en gång sett ut.

Storgatan

Storgatan kan beskrivas som huvudgatan som leder in till byn. Den sträckte sig ursprungligen endast fram till gamla skolan vid Pål Romares gata men efter branden förlängdes den ner till S:ta Thoras väg vid stranden. Här ligger några av byns mer stadsmässiga byggnader såsom hotell Kattegat, gamla folkskolan och byggnaden som kallats Annexet (Kattegatt 16) när det var under hotellets ägo men ursprungligen uppfördes som sjökaptenshem och som idag återigen är privatbostad.

Längs denna gata har det skett flera förändringar och byggts nya hus som uppförts med avskalade putsade fasader i ljusa kulörer. Fram till 2010-talet låg ett av Torekovs äldsta hus från 1700-talet utmed Storgatan (Skeppet 10). På platsen ligger idag en byggnad som har stora likheter med den ursprungliga byggnaden. Det nya huset har inte något kulturhistoriskt värde men däremot ett miljöskapande värde för gaturummet då byggnaden placerats på samma plats som det föregående, liggandes något snett från gatan.

Bebyggelsen längs Storgatan är mer heterogen än övriga gator i gamla Torekov, men hålls samman av sin skala och kulör. Vissa byggnader har renoverats på ett sätt som inte kommer till byggnadens fördel, till exempel har fönstren på hotell Kattegatt bytts under 2010-talet. Vid förändringar som gjorts som delvis förvanskar byggnaderna är det positivt att återgå till ett för byggnaden mer passande historiskt uttryck vid framtida renoveringar

Wulffs gata och Doktor Ahlströms gata

Wulffs gata bär sitt namn från släkten Wulff vars historia i Torekov går tillbaka till tidigt 1700-tal, tidigare hette gatan Norra Strandgatan. Doktor Ahlströms gata gick tidigare under namnet

Mittersta Tvärgatan. Längs dessa gator är bebyggelsen mycket sammanhållen och välbevarad med flera kaptensgårdar i tegel som är typiska för Torekov. Husen är påkostade med fasader i tegel och detaljer i ljus puts. De har kraftig takfotgesims och markerade fönsteromfattningar i ljus puts. Ett hus sticker ut från de övriga husen i både höjd och arkitektonisk stil med rundad frontespis på både gat- och trädgårdssidan. Småspröjsade fönster där de på övre våning är rundade. Även detta hus var från början en typisk kaptensgård med tegelfasad likt de andra men byggdes om till sin nuvarande karaktär under början av 1900-talet. Under 1870- och 1880-talet låg byns första poststation på denna gata, i hörnet vid Doktor Ahlströms gata.

Christopher Barfoths gata

Välbevarad gatumiljö med små gathus i trä som samsas med kaptenshus putsade vita och fasaddetaljer såsom hörnpilastrar och profilerade listverk. Villa Miramar i gatans norra del är byggt 1918 med komplementbyggnader troligtvis uppförda under 1930–40-talet som trots sin funktionella utformning med platta tak tagit stöd i huvudbyggnadens tegelfasad med kryssförband. Huset var ursprungligen privatbostad och ritades av Theodor Wåhlin. Senare blev det pensionat, konditori och drevs även av dåvarande ägaren till hotell Kattegat.

S:ta Thoras väg

Längs S:ta Thoras väg med utsikt över Hallands Väderö ligger en brokig skara hus från 1800-talets andra hälft och framåt. Ydrehall 10 uppfördes i natursten som fattighus i mitten av 1800-talet. Idag är det en putsad låg långsträckt byggnad som används som privatbostad. På lucktomter har sedan ny bebyggelse tillkommit under främst 1900-talets första hälft, några hus är från sent 1990-tal och 2000-tal.

Fexasträdet som vindlande löper från Storgatan ner till Strömmen och hamnområdet. Den smala gatumiljön med grusad väg och de tätt liggande husen är en bevarad miljö från Torekov innan branden 1870.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Branta sadeltak med en vinkel på omkring 45° med litet takutsprång.
- Tegel, papp och plåt är takmaterial som förekommer där tegel är dominerande.
- Skorstenar som är murade och sitter mitt inock.
- Sockel i natursten som i många fall är putsad och målad (svart eller grå).
- Fasad i ljus puts, trä eller tegel.
- Kaptensgårdarna tegelfasader lagda i kryssförband och vitputsade gavlar, mönstermurning, lisener och gesimser.
- Stentrappa direkt ut på gatan.
- Träfönster med två lufter som är sidohängda med fast mittpost. Fasta spröjs med vanligen tre rutor i vardera luft. Vanliga kulörer är brun, grå, vit, röd, och grön.
- Pardörrar i målat trä med överljusfönster som är en mycket vanlig detalj.

Torekovs äldsta delar är mycket känsliga för förändring och här bör det råda restriktivitet kring ändring och uppförande av ny bebyggelse där anpassning sker och hänsyn tas till områdets värden. Både de äldre husen, de gamla sträderna och de rätlinjiga gatumiljöerna är kulturhistoriskt värdefulla och speglar Torekovs olika utvecklingsperioder. Vid eventuell förändring av befintliga byggnader är det viktigt att ta stöd i byggnadens utseende och de material som traditionellt finns på platsen likväl som i det enskilda huset. Fönsterbyte bör ske med varsamhet och befintliga fönster ersätts av likadana i trä. I de fall större förvanskning skett är det fördelaktigt att återgå till ett passande stiluttryck från byggnadens historia. Hus med originalutförande i tegel bör inte putsas.

Värdefulla karaktärsdrag i bebyggelsemiljön är småskaligheten och husens placering i gatuliv, gatornas sträckning, markbeläggningen av sten eller grus och siktlinjerna ut mot havet. Särskilt värdefulla gator och sträden är Bläsingevägen, Fexasträdet, Väktaregränd och Säckan som är representanter för hur byn såg ut innan branden. Wulffs gata, Dr Ahlströms gata, Christopher Barfoths gata och Storgatan är värdefulla gator som är medeltida men rätades ut efter branden. Gamla bykärnan har sammanhängande bebyggelsemiljöer och byggnader representativa för sin respektive tidsperiod. Kyrkparken är både utpekad som fornlämning och är en värdefull parkmiljö i stadsrummet.

En återuppbyggd grundplan som visar platsen för den gamla kyrkan som förstördes i branden 1870. Platsen ligger centralt i Torekov och är idag parkmiljö.

Heimerska lyckan

Lokalisering och bakgrund

Heimerska Lyckan ligger på gammal jordbruksmark öster om bykärnan. Området består av småhusbebyggelse huvudsakligen från 1960- och 1970-talet och började bebyggas i samband med att en stadsplan togs fram 1965. Ett fåtal nyare hus är byggda på lucktomter. Delar av Heimerska Lyckan, utmed Storgatan, var avsatt för permanentboende när det byggdes och tomterna såldes till subventionerat pris till lokalinvånarna.

Gatumiljön

Gatorna är asfalterade och saknar trottoar. Bebyggelsen är uppförd runt en gemensam grönyta med Heimersgatan som löper runt i en cirkel genom området. Tomterna omgärdas huvudsakligen av vita murar eller häckar. Samtliga hus har tillhörande garage på tomten. Husen ligger något indragna från gatan med liten förgårdsmark och större trädgård på baksidan. De ligger huvudsakligen med långsidan mot gatan, en länga ligger gavelställda mot gatan.

Husen är byggda förhållandevis tätt och hålls samman av garage, staket och höga murar vilket skapar en slutenhet ut mot gatan likt äldre gathus. Områdets uppbyggnad är på ett för 1970-talet tidstypiskt vis tydligt inspirerat av de äldre gathusen i Torekovs bykärna.

Husens karaktär

Bebyggelsen utgörs av enplanshus med inredd vind. Med viss variation husen emellan är området mycket homogent med fasader i ljus träpanel eller mexitegel med gavelspetsar i trä i en mörkare kulör (brun eller blå), och snickerier i samma kulör som gavelspetsarnas panel. Taken är branta och belagda med svarta betongpannor, tegelpannor förekommer men är inte vanligt, takutsprång och gavelsprång är utskjutande. Murad vit skorsten. Fönstren är en- eller tvåluftsfönster, många har spröjs i trä, flera med fasta spröjs. Fönsterluckor med jalusipanel är vanligt som fasaddekoration. Dörrarna är antingen utformade som pardörrar målade i samma kulör som fönstren eller mönsterspårade ädelträddörrar, vissa har ersatts av moderna dörrar.

Bebyggelsen är tydligt inspirerad av äldre hus i byn. Vissa hus har en större volym och är byggda i vinkel i mer av en gårdskaraktär. Nya hus har byggts på lucktomter men är liksom den äldre bebyggelsen uppförda med fasad i ljus kulör vilket gör att de smälter in i omgivningen.

I områdets sydvästra del ligger kaptensgården Amalienfred (Stormen 16) som uppfördes 1857 av Johan Emanuel Romare, sjökapten och känd som "Kungen av Torekov". I denna fastighet fanns Torekovs första telefonstation. Det är en ståtlig putsad byggnad med ett utskjutande profilerat entréparti. Runt fasaden löper en markerad gesims och bågformade fönster med dekorativ stuckatur sitter regelbundet placerade längs fasaden. Gården har fram tills nyligen varit i samma familjs ägo sedan den uppfördes men har idag nya ägare. Ekonomibyggnaderna står idag oanvända alternativt är omgjorda till bostäder.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Sadeltak med utskjutande takfot och gavelsprång.
- Betongpannor som taktäckningsmaterial
- Låg sockel.
- Fasad i trä (lockpanel), vitslammat tegel eller mexitegel, samtliga i ljusa kulörer.
- Gavelspetsar i trä i mörk kulör (brun, blå).
- En- och tvåluftsönster i trä, ofta med fasta spröjs. Fönsterluckor med jalusipanel
- Mönsterspårade ädelträddörrar och målade pardörrar.
- Vanligtvis ligger husen med långsidan mot gatan och liten förgårdsmark med större trädgård på baksidan. Vita murar och häckar avgränsar.

Kaptensgården Amalienfred är kulturhistoriskt och arkitektoniskt särskilt värdefull. Småhusbebyggelsens enhetliga utformning är ett viktigt karaktärsdrag för området och bör tas hänsyn till vid eventuellt förändring. Småskaligheten i bebyggelsen bör fortsatt bevaras.

Karaktäristiskt för området är ljusa mexitegelfasader med gavelspetsar i trä i en mörkare kulör. Många av husen har fönsterluckor i samma kulör som gavelspetsarna.

Sandplanteringen

Lokalisering och bakgrund

Fritidshusområdet Sandplanteringen ligger norr om bykärnan med uteslutande friliggande småhus i anslutning till Strandskogen. Namnet Sandplanteringen kommer av att området som tidigare var flygsandfält och gemensam utmark för Torekovs mantalsägare hade problem med sandflykt och därför planterades tallar och lövträd för att motverka sandflykten. Att plantera tallar i dessa strandområden var ett vanligt sätt att motverka sandflykt på 1700- och 1800-talet och tallskogarna återfinns på flera ställen längs Bjärekusten där fritidshusområden sedan vuxit upp, såsom Glimminge Plantering och Ängelsbäcksstrand.

Bebyggelsen utgörs ursprungligen av stugor från 1930-talet fram till 1970-talet. Området har därefter vuxit på senare år med moderna hus på lucktomter eller vid rivning av äldre hus vilket skapat en blandad bebyggelse.

Gatumiljön

Gatorna är smala och Fågelsångsgatan löper genom hela området från Heimerska Lyckan till strandskogen och korsas av Möllaregatan och Marinavägen. Utmed Fågelsångsgatan ligger husen långt in på tomten, ofta med ett garage som ligger nära gatan. Närheten till skogen har gett ett område med mycket grönska och lummighet. Tomterna i området omges av häckar, murar eller staket där vissa fått en betydligt högre höjd än vad som är vanligt i denna typ av områden som ursprungligen har relativt öppna gaturum. Mer ordnade tomter med större hårdgjorda ytor på nyare fastigheter.

Brun, röd och gul är vanliga fasadkulörer i området.

Husens karaktär

Husen i området kan delas in i tre kategorier – äldre små enkla sommarstugor, 70-talets typhusbebyggelse och moderna storskaliga hus som har mer karaktär av permanentbostäder. Västra sidan av Fågelsångsgatan har främst bebyggelse från 1920- och 30-talet med vissa nyare hus på tomter där de äldre husen rivits. Östsidan har huvudsakligen tidstypiska 70-talshus.

De äldre sommarstugorna har träfasader i liggande eller stående panel i gula, röda och bruna kulörer, även ljusa kulörer (vit) förekommer. Tegel, mexitegel och ljus puts är andra fasadmaterial som återfinns i området. Flacka sadeltak är vanligast men andra takformer förekommer såsom valmade tak. Taken är belagda med både tegel, betong och plåt. Dekorativa fönsterluckor med jalousipanel är vanligt som fasadutsmyckning. Flera av husen har fått en ändrad karaktär i samband med att man tagit upp större fönster i fasad eller gjort tillbyggnader och utökat byggnadernas volym.

70-talets villabebyggelse har stora branta sadeltak täckta av betongpannor, ljus locklist eller mexitegel som fasadmaterial och vita eller bruna snickerier. Sentida uppförd bebyggelse har ofta en friare planform med skiftande takutformning och stora asymmetriska fönsterpartier. Fasaderna är i obehandlat trä eller putsade vita. Ofta är de sentida husen större och upptar en större yta av tomten jämfört med de äldre stugorna.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Sadeltak (flacka och mer branta) vanligt på äldre stugor, även valmade tak förekommer. Röda tegelpannor, betongpannor.
- Låg sockel.
- Fasad i trä (lockpanel eller stockpanel). Röda gula och bruna fasadkulörer med vita snickerier är vanligt.
- En- och tvåluftsfönster i trä. Spröjs förekommer likväl som fönsterluckor med jalousipanel.
- Kuperade tomter på äldre fastigheter.

En stor del av karaktären som småskaligt fritidshusområdet på kuperade tomter har efterhand byggts bort då området successivt kommit att domineras av större villor. De äldsta fritidshusen berättar historien om det svenska välfärdssamhället när alla fick lagstadgad rätt till ett par veckors semester på sommaren samtidigt som de speglar Torekovs utveckling som semesterort och är på så sätt kulturhistoriskt värdefulla. Områdets lummighet från skogen det ligger i är viktigt att värna likväl som de äldre tomternas låga tomtavgränsning som skapar en öppen gatumiljö.

Solgården

Lokalisering och bakgrund

Kvarteret Solgården består bland annat av själva gården Solgården, som den enda kvarvarande jordbruksfastigheten i Torekov och som tidigt även blev pensionat. I området ligger även ett av Torekovs första flerbostadshus från 1960-talet utmed Jungmansgatan och ett antal småhus från 1900-talets första hälft i områdets östra del.

Gatumiljön

Bebyggelsen i kvarteret är heterogen och relativt spridd jämfört med det i övrigt ganska tätbebyggda Torekov. Villorna i öster har stora trädgårdar och husen ligger placerade centrerat på tomten. Mitt i kvarteret ligger en större trädgård tillhörande Solgården. Det finns även en stor andel hårdgjorda ytor för parkering till flerbostadshuset och runt Solgården. Murar och häckar omger villornas tomter.

Husens karaktär

Solgården byggdes 1834 och blev under början av 1900-talet ett av Torekovs första pensionat (Magnusson, 2014). Gården består av tre sammanbyggda längor runt en stor öppen asfalterad gårdsplan och ligger utmed Storgatan som leder in till centrala Torekov. Boningshuset är lågt och långsträckt med en ljus putsad fasad mot gårdsplanen, övriga sidor är klädda i röd träpanel. Senare tillägg har skett såsom en stor takkupa centrerat på husets framsida. Entrépartiet med balkong och takkupa är ett senare tillägg i samband med att husets vind har inretts.

Flerbostadshuset (Kobben 7) längs Jungmansgatan är Torekovs första lägenhetshus uppfört under mitten av 1960-talet. Det är ett långsträckt lamellhus med ljus putsad fasad i gul kulör och balkonger i betong som skjuter ut i fasadliv. Byggnaden är välbevarad med ursprunglig karaktär på fasad, fönster och balkonger.

Enbostadshusen ligger på stora tomter som är omgärdade av vitputsade murar och vegetation. De är uppförda mellan 1920 och 1955 i tidstypisk stil. Bland några kan nämnas Kobben 9 som är ett kvadratisk funkishus i ljus träfasad med platt tak samt Kobben 2, ett 20-talsklassicistiskt vitputsat hus med takgesims och brutet tak klätt med röda tegelpannor. Takformen är huvudsakligen sadeltak (några brutna). Husen har ljusa fasader och röda tegeltak (fasadmateriäl: Trä och puts i ljusa kulörer). De representerar vardaglig bostadsbebyggelse i Torekov under 1900-talets första hälft.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Sadel- och mansardtak klädda med röda enkupiga tegelpannor (plåt och papp förekommer).
- Liggande och stående panel eller puts i ljusa kulörer.
- Klassicistiska element såsom takgesims på byggnader från 20- och 30-talet.
- En- och tvåluftsfönster samt korspostfönster i trä i varierande kulörer. Spröjs förekommer.
- Flerbostadshuset: Ljus gul puts. Träfönster med 1-3 lufter.

Solgården är kulturhistoriskt värdefull i sin roll som boende för sommargäster när turismen började blomstra i Torekov men även som ett av byns äldsta lantbruk. Flera av enbostadshusen är välbevarade och kulturhistoriskt värdefulla som representanter för vardaglig bostadsbebyggelse i Torekov. Husens karaktär avseende tak- och fasadmaterial, fönstersättning och fasaddetaljer är bevarandevärda, likväl som husens fria placering.

Området Solgården har blandad bebyggelse med både gårdsmiljö, flerbostadshus och villor. På bilden syns en funkisvilla från 1930-talet.

Ydrehall

Lokalisering och bakgrund

Ydrehall är ett fritidshusområde som började bebyggas under 1920-talet och som främst har bebyggelse från 1920–1940-talet. Det ligger mellan Lundstens gata och Ryttaregatan och sträcker sig upp till Hommerbergs gränd. De första husen längs Lundstens gata uppfördes omkring 1926 av byggmästare Sigfrid Svensson som köpte loss mark som tillhörde hemmanet som än idag ligger vid Väktaregränd (Makrillen 3). Området med småhus och stugor ligger i anslutning till naturreservatet Södra Bjärekustens norra spets. Området låg från början i byns utkant men med en extensiv expansion under framför allt 1970-talet har Ydrehall idag ett förhållandevis centralt läge i anslutning till bykärnan. Fram till omkring 1960-talet var bebyggelsen relativt homogen med villor i en enkel och avskalad stil. Området har därefter successivt vuxit öster- och söderut med ytterligare småhus från 1900-talets senare del och 2000-talet.

Gatumiljön

Bebyggelsen är samlad och ligger på flack mark intill stranden. Att bebyggelsen ligger på flack mark skapar långa siktlinjer längs gatorna ut mot naturen och havet som möter bebyggelsen. De större husen ligger mer tätt och regelbundet placerade ut mot gatan med liten förgårdsmark och större trädgård bakom samt ofta flera mindre komplementbyggnader. Små stugor från 1950- och 60-talet ligger längre in och oregelbundet placerade på kuperade tomter, framför allt längs Södra vägen. Murar och häckar omger tomterna, vissa av en betydligt högre karaktär som avskärmar tomten från omgivningen. Områdets sydöstra del är fortfarande till stor del obebyggt och består av öppen gräsbeklädd mark som tillhör kommunen.

Flygfoto över Ydrehall 1961. Bebyggelsen har successivt vuxit söder- och österut. Gränsen för området söderut är idag ungefär vid fotografiets nedre kant. (Källa: Kulturen i Lund)

Husens karaktär

Sommarvillor- och stugor kännetecknar bebyggelsen i området. Trä och puts är de huvudsakliga fasadmaterialen, vissa hus har fasad i tegel. Sadeltaken är branta på den äldre bebyggelsen och mer flacka på 50- och 60-talets stugor. Äldre hustak är belagda med röda tegelpannor, betongpannor förekommer på hus från 1960-talet och framåt. Ljusa dämpade kulörer på fasaderna såsom ljusblå, gul, vit, beige rosa. Fönsterluckor och hörnpilastrar med kapitäl förekommer som fasaddekoration. Vissa hus har rivits och ersatts av nya och mer sentida hus har byggts främst i områdets södra del samt på lucktomter.

Husen längs Lundstens gata och Junkersgatan skapar en sammanhållen bebyggelsemiljö med hus från 1920-1940-talet i enkel 20-talsklassicism och funktionalism och var bland de första som uppfördes i området. Husen har branta sadeltak täckta med tegelpannor, korta takutsprång och fasader i trä eller puts i ljusa kulörer. Nyare hus har byggts på lucktomter eller efter att tidigare fastigheter rivits och har då i vissa fall inspirerats av omgivande bebyggelse och tidigare förlagor i volym, material och ibland även i utförande t. ex Pilken 7 (Junkersgatan 18) som uppförts som en pastisch av huset som tidigare stod på platsen och på så sätt smälter in i omgivningen. Även Näringen 5 (Lundstens gata 10) är byggd under tidigt 1990-tal men är uppfört i en historiserande stil med liggande panel, koppartak och spröjsade fönster. Huset har en karaktär som skiljer sig markant från övriga hus inom Ydrehall.

Små fritidsstugor i trä från 50- och 60-talet längs Södra vägen med flacka sadeltak beskriver Torekovs fortsatta utveckling som semesterort under 1900-talets mitt. De små stugorna ligger på stora naturtomter med uppskjutande klippor och stenar samt buskage.

Hommerbergska huset (Dörjen 4) är uppfört 1928 med historiserande naturstensfasad och spröjsade fönster i en kvardröjande nationalromantisk stil som utmärker sig från den övriga bebyggelsen både i volym och utförande, och som stilmässigt för tankarna till den engelska landsbygdens arkitektur. Byggmästaren var samme Sigfrid Svensson som uppförde husen längs Lundstens gata. De flata stenarna på fasaden samlades in vid ett lokalt stenbrott. Modern bebyggelse har oftast en skala och karaktär som anpassats till den äldre bebyggelsen men istället getts fasader i obehandlat trä som grånat av väder och vind.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Sadeltak. Rött enkupigt tegel är det vanligaste takmaterialet. Papp, koppar och betongpannor förekommer.
- Huvudsakligen trähus med lock(list)panel i ljusa kulörer.
- Sidohängda en- och tvåluftsfnster i trä. Fönsterluckor förekommer som fasadutsmyckning.
- Enkla dörrar i trä i olika färger och utföranden.

Husen längs Lundstens gata och Junkersgatan är bland de första som uppfördes i området och speglar Torekovs utveckling som turistort under 1900-talets första hälft. Flera av dem har rivits och byggts upp på nytt eller genomgått större renoveringar men bildar ändå en sammanhållen bebyggelsemiljö. På samma sätt speglar de små fritidshusen från 1900-talets mitt längs Södra vägen utvecklingen av fritidshus på orten under 1900-talets mitt. Näringen 5 och Pilken 7 har inget kulturhistoriskt värde i sig men ett miljöskapande värde och bidrar till en sammanhållen bebyggelsemiljö. Dörjen 4 har ett högt arkitektoniskt värde med sin skala, utmärkande naturstensfasad, delvis valmat tegeltak, spröjsade fönster och en ståtlig frontespis på västra sidan.

Fabriken

Lokalisering och bakgrund

Området Fabriken bär namn efter den gummifabrik som byggdes på platsen i början av 1930-talet, som senare blev det som idag heter Nolato. Från början tillverkades gummistövlar men i samband med att företaget Nolato (Nordiska Latexfabriken i Torekov AB) grundades 1938 började man bland annat tillverka nappar och fingertutor. Den nuvarande fabrikslokalen är från 1940-talet efter att en omfattande brand bröt ut 1946 (Andrén, 1993).

Gummifabriken har spelat en viktig roll för invånarna i Torekov då det länge hade varit brist på varaktigt arbete, även för skeppare och sjökaptenen, så en industri var ett välkommet tillskott till orten. Nolatos verksamhet i lokalerna upphörde under 1970-talet i samband med att deras verksamhet växte och det samtidigt ledde till diskussioner mellan lokalbefolkningen och badgästerna som klagade på lukt och oväsen från fabriken, vilket resulterade i flytten till nya lokaler utanför tätorten under 1970-talet. Flera verksamheter har därefter passerat genom fabriken under åren och idag rymmer lokalerna både pizzeria, konditori, byggfirma, galleri och brandstation med mera. Runt de gamla fabrikslokalerna ligger småhusbebyggelse bestående av enbostadshus och radhus.

Gatumiljön

Största delen av området utgörs av de gamla fabrikslokalerna där småhusbebyggelsen ligger samlad runt fabriken. Gatorna är asfalterade och runt själva fabriksområdet består marken endast av hårdgjorda ytor. Området gränsar i öster till jordbruksmarken som kallas potatisåkern

På bilden syns den äldsta fabrikslängan. Fabriken har sedan byggts till i omgångar och innehåller idag en mängd olika verksamheter

Husens karaktär

Kvarteret Ålen - I det lilla kvarteret Ålen ligger två längor radhus från 50- och 60-talet. Särskilt utmärkande är radhuslängan från 1950-talet. Husen byggdes som arbetarbostäder för anställda på Nolato. Byggnaden består av tre radhus i gult tegel med fasaddetaljer i ljus eternit. Utskjutet fasadliv vid entrén. Pulpettak. Fransk balkong med smidesräcken. Dörrar och fönster i olika kulör på varje enskilt hus.

Fabriken - Fabrikens verksamhetsområde utgör största delen av området och består av flera sammanbyggda byggnadskroppar i stora volymer och varierande fasadmaterial (bl.a. vitslammad tegel och plåt) i ljus kulör ut mot gatan. Husen är i en våning med källare. Långsträckta längor i tegel. Regelbunden fönstersättning med tvåluftsfönster i trä. Mot gårdssidan är byggnadernas tegel- och putsfasader bevarade. Både sadeltak och platta tak förekommer. Räddningsstationens portar utmärker fasaden åt öster på den södra längan.

Småbostadshus – I korsningen Jungmansgatan - Södra Vägen och in på fabriken baksida ligger ett antal enbostadshus från 1900-talets början och mitt. Gemensamt är husens skala, fasader i trä samt sadeltak och mansardtak.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Fabrikens tegelfasader med regelbunden fönstersättning och fönster i trä
- Enbostadshusens skala och tidstypiska uttryck
- Radhusens arkitektoniska utformning med pulpettak, gula tegelfasader och eternitplattor

Fabrikens lokaler är kultur- och industrihistoriskt värdefulla då de visar på en epok i Torekovs historia när en större industri kom till orten och genererade arbetstillfällen och därmed spelade en viktig roll för ortens invånare. Även radhusen från 1950-talet i kvarteret Ålen är kulturhistoriskt värdefulla då de har en historisk anknytning till fabriksområdet genom att de byggdes för fabriken anställda. De har även arkitektoniska värden i sin utformning med det gula teglet kombinerat med eternit samt takets utformning och den franska balkongen med fönstret under. Öppenheten och utblickarna över den intilliggande jordbruksmarken är bevarandevärd.

De tre radhusen i kvarteret Ålen byggdes för fabriken anställda under 1950-talet

Doktorsgatan

Lokalisering och bakgrund

Området omfattar Doktorsgatan och Jägmästaregatan. Doktorsgatan har vuxit fram mellan 1950- och 1980-talet. Längs Jägmästaregatan är bebyggelsen främst från sent 1900-tal och början av 2000-talet. Doktorsgatan är ett tydligt avbrott från den villabebyggelse som byggdes under 1900-talets första hälft utmed Ydrehall och Tunbyvägen och området har vuxit upp på den tidigare jordbruksmarken mellan dessa två områden.

Gatumiljön

Tomterna avgränsas av relativt låga staket, vitputsade murar och/eller häckar. Husen ligger med långsidan mot gatan med liten förgårdsmark och större trädgård längre in på tomten. Den moderna bebyggelsen längs Jägmästaregatan har avskalade trädgårdar med mer gräsmatta och hårdgjorda ytor medan äldre fastigheter har mer lummiga trädgårdar. I områdets mitt ligger fastigheter som ännu inte är bebyggda.

Husens karaktär

Traditionell villabebyggelse med tidstypiska drag som kännetecknar hus från 1950-talet och framåt. Längs Doktorsgatan är husen av en blandad karaktär från 1900-talets andra hälft men det är ändå en sammanhållen bebyggelse gällande skala och kulör. Samtliga har sadeltak med tegel- eller betongpannor. Huvudsakligen ljusa fasader med några undantag. Fönster med en eller två lufter, i enstaka fall tre. Husen längs Jägmästaregatan som är uppförda under 2000-talet har en väsentligt annorlunda karaktär jämfört med övrig bebyggelse, både när det kommer till volym och material, men är i kulör knuten till den äldre bebyggelsen. Fasaderna är putsade vita med ädelträdetaljer på bland annat dörrar, portar och komplementbyggnader. Taken är asymmetriska och täckta av bandplåt eller tegel.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Småskalig bostadsbebyggelse
- Sadeltak, tegelpannor, betongpannor.
- Locklistpanel i ljusa kulörer
- Mexitegel kombinerat med lockpanel i mörk kulör på gavlar

Villa Sankta Thora (Koljan 1) – uppförd kring 1910-talet. Korspostfönster, punchveranda, tälttak på en del av bygganden. Tidigare rött eternittak som ersatts med bandplåt. Huset genomgick en större fasadförändring 2020 men det har skett med hänsyn till byggnadens karaktär och kulturhistoriska värde. Flera av de äldre husen är välbevarade och speglar Torekovs utveckling under 1900-talets mitt. Det öppna gaturummet är bevarandevärt.

Tunbyvägen

Lokalisering och bakgrund

Tunbyvägen är ursprungligen en gammal fägata som användes av gårdarna i byn för att leda sin boskap ut på bete. Tunbyvägen sträcker sig från Storgatan i centrala Torekov ända ner till Påarps utmarker, förbi det område som idag kallas Solsidan. Det aktuella området sträcker sig dock endast ner till där Tunbyvägen möter Litorinavägen söder om gamla gummifabriken. I princip all byns jordbruksmark låg förr söder om byn utmed denna gata. I bilden ovan från 1938 syns Tunbyvägen och hur bebyggelsen börjat växa fram med spridda hus på jordbruksmark.

Bebyggelsen utmed Tunbyvägen bestod ursprungligen av tidstypiska enbostadshus uppförda under främst 1910-1930-talet. Vägen var under 1900-talet samtidigt en levande del av Torekov med butikslokaler i bottenplan på enstaka hus, verkstadsbyggnader (Ackes bilverkstad, Kroken 10), biograf (Olympiabiografen, Kroken 8) och cykelbutik som alla låg i områdets norra del. Under 1930-talet byggdes ett bussgarage (Vitlingen 14) i söder vid gummifabriken. Kroken 4 är en äldre låg träbyggnad som ursprungligen var byns smedja som på grund av brandrisken låg på avstånd från den övriga bebyggelsen i trä vid Storgatan. Krabban 3 och 21 har båda varit butikslokaler, i Krabban 3 låg en av Torekovs mjölkaffärer. Idag är samtliga byggnader bostäder, huvudsakligen använda som semesterboende.

Gatumiljön

Trädgårdarna är lummiga och omges av låga stenmurar som i flera fall är vitputsade med en ovansida belagd med tegelpannor. Vissa tomter har istället täta häckar eller staket som omgärdar. Husen ligger i gatuliv med större trädgård bakom, vissa ligger mer centrerat på

tomten. Tunbyvägen är smal och långsträckt och utöver en liten krök närmast byn så skapas en lång siktlinje längs hela gatan.

Husens karaktär

Majoriteten av husen är från 1900-talets första hälft (mellan 1910- och 1950-talet), en del är förmodligen något äldre. Den äldre bebyggelsen är tidstypiska med fasader i trä eller puts i ljusa kulörer med branta sadeltak eller brutna tak med tegelpannor som taktäckningsmaterial. Typiskt är 1,5 våning eller en våning med inredd vind. Det är en avskalad allmogearkitektur, vissa med drag av enkel 20-talsklassicism. Tvåluftsfönster med spröjs är vanligt. Husen är till stor del välbevarade med vissa tillägg såsom större takkupor eller utbyggt burspråk, tillägg som gjorts med omsorg.

De byggnader som tidigare innehaft verksamheter är idag kraftigt förändrade till bostäder och spår från när Tunbyvägen var mer livfullt finns idag inte kvar.

Nyare bebyggelse har tillkommit på lucktomter och längs Tunbyvägens södra del främst under 1980- och 90-talet. Dessa hus har en längre rektangulär planform jämfört med de tidiga 1900-talsvillorna, är i ett plan och har sadeltak täckta av betongpannor som har ett dominerande uttryck över fasaden. Moderna byggnader har ofta fasad i obehandlad träpanel och asymmetriska tak klädda med plåt.

I områdets norra del har flerbostadshus byggts under 1940- och 1990-talet. Huset från 1940-talet (Krabban 3) är välskött men har getts en mer ålderdomlig karaktär där spröjsade fönster ersatt de ursprungliga tvåluftsfönstren utan spröjs som var mer tidstypiska. Flerfamiljshuset från 1990-talet har i skala, material och kulör anpassats efter äldre byggnader.

Bussgaraget – Under sent 1930-tal byggdes i Tunbyvägens södra del ett bussgarage uppfört i tegel med vitslammad fasad. Byggnaden skilde sig vid uppförandet markant från övrig

På denna fastighet låg tidigare byns smedja. När den uppfördes låg den avsides från övriga hus på grund av brandrisken, men idag har fastigheten ett centralt läge i Torekov.

bebyggelse i Torekov med sitt rundade tak och vitslammade väggar. Under 1990-talet byggdes garaget om till bostad och har fått ett delvis förändrat utseende med en större tillbyggnad och glasade partier, men spåren av byggnadens funktion som bussgarage kan fortfarande skönjas.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Sadeltak med enkupiga tegelpannor.
- Naturstenssocklar.
- Träpanel. Putsade fasader. Ljusa kulörer.
- Spröjsade tvåluftsfönster och korspostfönster
- Lummiga trädgårdar och en grönskande gatumiljö

Tunbyvägen är en gata som hade en historiskt viktig roll som fägata för kreaturen och ger en värdefull bild av hur Torekov såg ut även som jordbruksby där själva gatumiljön och dess sträckning därför är bevarandevärd. Flera av enbostadshusen är välbevarade och innehåller ett kulturhistoriskt värde då de representerar Torekavs utveckling under det tidiga 1900-talet när turismen ökade. Värdena ligger även i husens utformning och material såsom taklutning, enkupiga tegelpannor, träfasader och naturstensgrund. I synnerhet i områdets norra del ligger flera välbevarade trähus från 1900-talets första hälft. Byggnaderna som tidigare innehöll verksamheter är idag kraftigt renoverade och har idag inga tydliga spår av sin tidigare funktion men ur ett historiskt perspektiv är de värdefulla för att beskriva Torekavs utveckling.

Kattegatt

Lokalisering och bakgrund

Kattegatt angränsar till den gamla bykärnan, Ydrehall, Doktorsgatan och Tunbyvägen och växte fram ungefär samtidigt som Ydrehall och Tunbyvägen med friliggande sommarvillor med fasader i tegel och puts. Området har därefter främst vuxit under 70-talet med radhus och enbostadshus.

Gatumiljön

Jämfört med gathuset i gamla bykärnan har Kattegatts äldre bebyggelse tillsammans med Ydrehall och Tunbyvägen mer karaktären av ett äldre villaområde med friliggande villor på stora tomter och ett öppet gaturum. Utmed Peter Bruces väg ligger byggnaderna mycket tätt för att sedan öppnas upp vid den asfalterade parkeringen söderut som utgör en större del av området. Förutom friliggande villor ligger även radhus från 1970-talet inspirerade av äldre fiskebodas i området vilket skapar ett varierat område med olika byggnadstyper.

Husens karaktär

Området har vuxit fram under tidigt 1900-tal med senare tillkommen bebyggelse under 1950- och 70-talet. Tegelhusen är fristående och i en högre skala jämfört med gathuset i byns äldsta delar. Tegel och puts är vanliga fasadmateriell hos äldre byggnader. I området ligger enstaka trähus. Karaktäristiskt är byggnader med hög arkitektonisk kvalitet och omsorg om materialvalen. Även mer sentida byggnader såsom Stejlan 2, en liten 50-talsvilla med indraget fasadliv vid entrén samt utskjutande takfot, är tidstypiskt omsorgsfullt utformad.

I området, på mark som tidigare tillhört hotell Kattegatt i själva kvarteret Kattegatt, ligger två längor av radhus som med sin karaktär sticker ut väsentligt i den omgivande bebyggelsen. Radhusen i två våningar på baksidan om hotellet byggdes under 1970-talet och är tydligt inspirerade av fiskebodas men i en större skala om två våningar. Även om de ter sig som

Stejlan 1 byggdes av sjömannen Peter Bruce och är en byggnad i tegel med markerad putsad sockel och ett framträdande entréparti.

främmande bland de övriga byggnaderna runt omkring skapar de en tydlig koppling till hamnens verksamhet och de äldre fiskebodarna. I anslutning till dessa ligger även lägre radhuslängor i en våning med flacka pulpettak och putsade fasader där enkla lisener i tegel bryter upp fasaden i sektioner.

Stejlan 1 är en framträdande villa från tidigt 1900-tal uppförd i rött tegel med ett kraftigt markerat entréparti, hög putsad sockel, tandsnitt och mönstermurning över fönster. Byggnaden har ett kraftigt markerat entréparti med murade valv och en ovanliggande balkong. Putsad sockel som skiljs från fasaden av en markerad gördelgesims. Korspostfönster och smala enlufts-fönster samt trekantiga fönster vid gavelspets. Huset byggdes av sjöman Peter Bruce när han återkom till Torekov efter resor i Amerika.

I området ligger även en äldre gårdsmiljö (Kroken 1 och 5) med boningshus och ekonomibyggnad. Boningshuset är från 1920-talet men ombyggt på 1960-talet med för tiden moderna gavelspetsar i trä. Ekonomibyggnaden är troligtvis från samma period, med vissa delar som troligtvis är äldre. Byggnaderna berättar om Torekovs historia som jordbrukssamhälle.

Längs Olympiagatan ligger enbostadshus från 1970-talet.

En tidstypisk villa från 1950-talet med enlufts-fönster, tegelfasad och ett asymmetriskt tak som kragar ut över den indragna entrén.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Äldre tegel- och putsfasader med tidstypiska fasadutsmyckningar
- Tegeltak
- Korspostfönster och spröjsade fönster
- Äldre jordbruksfastighet
- 50-talshus med rött fasadtegel, indraget entréparti med utskjutande tak, enlufts-fönster, murad skorsten
- Låga tomtavgränsningar
- Radhusens enhetliga utformning

Det tidiga 1900-talets sommarvillor är kulturhistoriskt värdefulla då de speglar Torekovs tidiga utveckling som turistort under denna period. Det är viktigt att bevara husens material och karaktär såsom tegel- och putsfasader, röda tegeltak och takens form, spröjsade fönster och korspostfönster, mönstermurning och tidstypiska fasaddetaljer. Gaturummet som är öppet med låga tomtavgränsningar i form av häckar, staket och murar är viktigt att bibehålla.

Den äldre jordbruksfastigheten har, trots att den fått ett förändrat fasadutseende och idag är avstyckad, ett kulturhistoriskt värde i att den speglar Torekov som jordbrukssamhälle.

1970-talets radhus, både de fiskebodsinspirerade och de låga putsade är tidstypiska representanter för fritidshusens utveckling i Torekov under det sena 1900-talet. Deras enhetliga utformning är viktig att bibehålla.

Busstorget

Lokalisering och bakgrund

Busstorget utgörs till stor del av parkeringsyta som tidigare var ändhållplats för bussen som gick till Torekov och som därmed gett namn till området. Inom området ligger både flerbostadshus från 70-talet och småhus från tidigt 1900-tal samt ett äldre magasin från 1850-talet.

Gatumiljön

De äldre småhusen har stora lummiga tomter som omges av vitputsade murar samt häckar. Flerbostadshuset har en avgränsad gemensam gräsmatta på husets baksida. Lägenheterna i bottenplan har egen uteplats inramade av staket och plank. Lägenheterna på andra våning har balkonger och loftgång vid entrén.

Husens karaktär

Flerbostadshuset från sent 1970-tal är uppfört med fasad i rött tegel och mörk träpanel på gavelspetsarna. Balkonger och uteplatser är indragna i fasadliv. Enlufts-fönster är den dominerande fönstertypen.

Områdets äldre småhus är från 1910- 1930-talet i vit puts med klassicistiska fasaddetaljer längs takfoten och gavelspetsar. Enbostadshusen har genomgått vissa förändringar med bytta fönster och utbyggnader. I området ligger även ett vitslammat tegelhus från 1970-talet med sadeltak täckt av betongpannor. Tvålufts-fönster.

Mellan Storgatan och Smedjegatan ligger ett gammalt magasin som uppfördes 1854 av John Emanuel Romare för förvaring av vrakdelar och senare förvaring av varor till speceributiken som låg i Krabban 8 och 9 vid Storgatan. Under 1950- till 1970-talet användes byggnaden som brädgård innan det under 1980-talet omvandlades till tre lägenheter efter att ha pekats ut som

kulturhistoriskt värdefullt av dåvarande länsantikvarien. Magasinsbyggnaden utmärker sig med sin höga naturstenssockel och tegelfasad, portar och inlastningsluckor.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Vitputsade fasader
- Tvåluftsfönster
- Sadeltak med röda tegelpannor
- Magasinet höga naturstenssockel, tegelfasad och portar

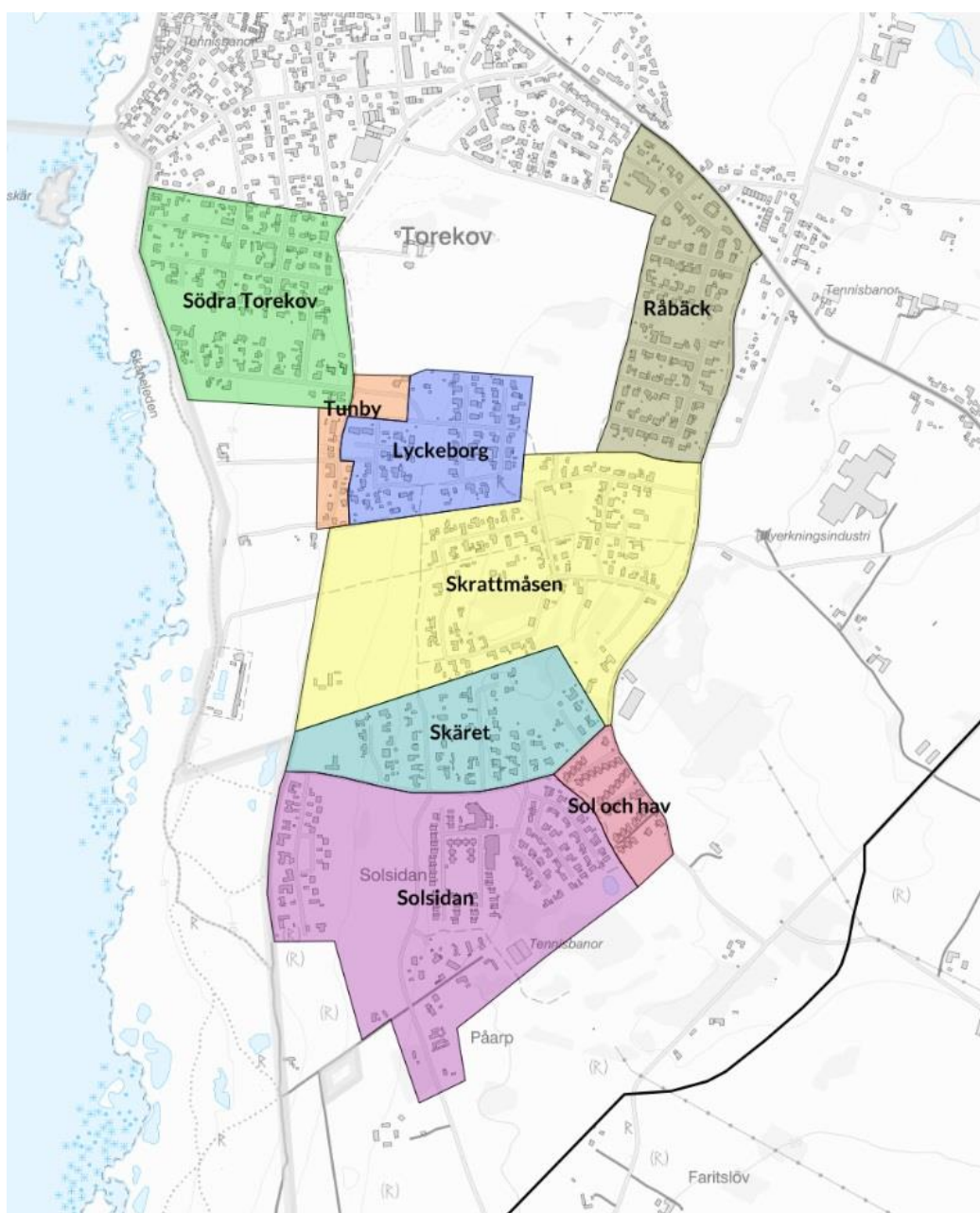
Enbostadshusen från tidigt 1900-tal är kulturhistoriskt värdefulla byggnader som beskriver Torekovs bebyggelseutveckling under det tidiga 1900-talet. Magasinet Krabban 13-15 är kulturhistoriskt värdefullt då det visar Torekovs utveckling både som fiskesamhälle (förvaring av vrakdelar) men även de handelsverksamheter som fanns utmed Storgatan under 1800- och 1900-talet.

Södra Torekov

Södra Torekov – Råbäck – Lyckeberg – Tunby

Skrattmåsen – Skäret – Solsidan – Sol och Hav

Södra Torekov utgörs till stor del av bebyggelse från 1900-talets andra hälft med en stor andel småhus från 1960- och 70-talet i områdena Råbäck, Södra Torekov och Lyckeberg. Här ligger även det stora område som av många kallas Solsidan som består av små fritidshus och Torekovs Hotell. Solsidan och Skäret låg tidigare avskilt från övriga Torekov men med området Skrattmåsen som är ett av Torekovs senaste bostadsområden bestående av friliggande småhus byggda under främst 2010-talet och framåt har Torekov blivit ett mer samlat samhälle där även Solsidan knyts samman med övriga bebyggelsen.

Södra Torekov

Lokalisering och bakgrund

Området utgörs huvudsakligen av villabebyggelse från 60- och 70-talet blandat med ett fåtal sommarstugor från olika tidsperioder. Området ligger mellan stranden i väster och jordbruksmark i öster. Södra Torekov bestod ursprungligen av enstaka fritidshus byggda under 1930- till 1950-talet i områdets nordvästra del i anslutning till Ydrehall. Därefter växte området framför allt under 1970-talet med hus i 1-1,5 plan. Nyare bebyggelse har tillkommit på lucktomter, särskilt i områdets södra del. Torekov hade en expansiv period av villabebyggelse under 1970-talet som syns i bland annat Råbäck och Lyckeberg, samt här i det som kallas Södra Torekov. Idag har gränsen för södra Torekov förflyttats ner till Solsidan men vid tiden för byggandet av detta område låg gränsen i byns södra (sydvästra) utkant, därav områdesnamnet Södra Torekov

Gatumiljön

Området sluttar lätt ner mot havet. Gatorna är breda och saknar trottoarer. Den äldsta bebyggelsen karaktäriseras av fritidshus organiskt placerade på stora, ofta kuperade, naturtomter och är främst lokaliserad till området närmast stranden mellan Rytta regatan och Lotsgatan. Längre söderut tar 70-talets bebyggelse vid som är mer stramt placerade i prydliga rader utmed gatorna och har mer karaktären av villakvarter, det som i folkmun ofta kallas villamattor. Utmed gatorna skapas långa siktlinjer ner mot havet, särskilt i de norra delarna längs Rytta regatan, Lagmansvägen och Lotsgatan. De äldre tomterna har ofta en lägre tomtavgränsning mot gatan vilket skapar en öppen och inbjudande gatumiljö.

En tidstypisk villa från 1960-talet med ljus tegelfasad, en- och tvåluftsfönster, ädelträddörr med sidoljusfönster och smidesräcke vid entrétrappan.

Husens karaktär

Bebyggelsen består uteslutande av småskalig stug- och villabebyggelse i 1-1,5 plan. De äldre fritidshusen är enkelt utformade i trä med panel i tidstypisk, vit, gul eller brun kulör. En välbevarad stuga (Hållö 7) sticker ut med fasad klädd i eternitplattor. Vanligt är platta eller mycket flacka sadeltak med tegelpannor eller eternit som taktäckningsmaterial. Fönstren är en eller tvålufts-fönster i trä.

1970-talets villabebyggelse har en större volym än stugorna. Trä, mexitegel och tegel är karaktäristiska fasadmateriäl. Sadeltak och valmade tak med betongpannor som dominerar över fasaden täcker husen. Huvudsakligen en- och tvålufts-fönster, vissa med vädringslucka.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Flacka eller platta tak på äldre stugor. Stora branta tak på 70-talets villor
- Träpanel, tegel, mexitegel. Eternit förekommer.
- Enlufts-, tvålufts- och perspektivfönster
- Stora naturtomter till de äldre stugorna. Små prydliga tomter till den nyare bebyggelsen.

Flera av de mindre stugorna med tillhörande kuperade naturtomter i områdets norra del är välbevarade och speglar Torekovs utveckling som semesterort under 1930- till 1960-talet. Bland 70-talets tegelarkitektur kan nämnas Kullen 8 som arkitektoniskt värdefull byggnad som till skillnad från många andra hus under perioden inte är ett kataloghus utan utmärker sig med sitt stora flacka tak och entréparti med pelare som håller upp taket över entrén. Det är viktigt att bevara siktlinjerna ner mot havet och öppenheten i gaturummet där tomterna ofta har en låg tomtavgränsning.

En av de äldre stugorna i området som ligger på en stor naturtomt nära stranden och naturreservatet.

Råbäck

Lokalisering och bakgrund

Råbäck ligger på gammal jordbruksmark och är baserad på en byggnadsplan från 1967 och utgörs av typhusbebyggelse i 1-1,5 plan från 1960- och 70-talet. 1960-talsbebyggelsen är främst lokaliserad i norra delen av området medan husen övergår till 1970-tal längre söderut. Ett fåtal nyare hus är byggda på lucktomter. Innan området planlades fanns endast en äldre stuga (Varan 7:84) samt en äldre gård (Varan 7:106) på platsen. Området kom till i samband med att priserna i centrala Torekov steg och lokalbefolkningen sålde sina äldre hus som semesterboenden. Lokalbefolkningen i sin tur fick köpa billiga tomter i Råbäck mot löftet att de inte sålde fastigheten på fem år. Idag är cirka 50 % av husen i Råbäck semesterboenden.

Gatumiljön

Området är uppbyggt på plan mark. Gatorna är breda och asfalterade. Gatumiljön är enligt tidens ideal anpassad efter bilen med eget garage på tomten. Husen varierar mellan att ligga med långsida eller gavel ut mot gatan. Tomterna avgränsas av låga häckar, staket eller murar. Många trädgårdar skyddas från insyn genom en hög mur och en rundad port som leder in till tomtens baksida. Råbäck är indelat i två områden som skiljs åt av ett mindre skogsparti där det ligger en lekplats. Området gränsar till den gamla jordbruksmarken som kallas potatisåkern.

Ett tidstypiskt hus från 1960-talet med fasad i rött tegel, flackt sadeltak, gavelspetsar i trä och större fönsterpartier i de gemensamma utrymmena.

Husens karaktär

Råbäck är ett område med huvudsakligen 60- och 70-talets typiska kataloghus där många av husen är uppförda i samma stil men med stor variation husen emellan. Sadeltak är den vanligaste takformen (valmade tak på hus i så kallad bungalowstil förekommer). Äldre hus från 60-talet har mindre och mer flacka tak medan taken på 70-talsbebyggelsens tak blir större och mer utkragande, och längs ena gaveln är det vanligt med så kallad joddarbalkong under det utskjutande gavelsprånget. Svarta betongpannor är det dominerande takmaterialet. Fasaderna är klädda i tegel eller mexitegel, ofta i kombination med lockpanel längs övre långsidan och på gavelspetsarna som är målade i brunt eller andra mörka kulörer såsom röd, blå och grön. Takkupor och homejor förekommer på vissa hus. Fasadutsmyckningar i form av mönstermurning och fönsterluckor med jalusipanel förekommer. Fönstren är en- och tvåluftsfönster, ibland asymmetriska med en mindre vädringsruta. Entrédörr med sidoljusfönster är vanligt.

Flera av husen har genomgått kraftiga förändringar av fasaderna, men en del är mycket välbevarade med många detaljer som är typiska för 1960- och 70-talets arkitektur.

Längs Lantmannagatan ligger ett äldre fritidshus som avviker från de övriga husens regelbundna placering på tomten och husets utseende. Huset är det första sommarhuset som uppfördes i området och är ursprungligen en timmerstuga som flyttats till platsen och har därefter byggts till i omgångar. Huset är klätt i mörk träpanel med vita mönstersågade snickerier och dörrar i blå kulör. Taket är klätt med röda tegelpannor och en hög murad skorsten sticker upp.

I områdets norra del ligger en äldre gårdsmiljö där boningshuset är bevarat och ekonomibyggnaderna är nyuppförda. I norra delen ligger även ett flerfamiljshus i tegel i ett plan som ursprungligen var förskola, i övrigt består bebyggelsen av friliggande småhus

Husen från 1970-talet har större och brantare tak. Bebyggelsen är enhetlig och tidstypisk men med detaljer i utformning, kulör och material som varierar mellan de enskilda husen.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Småskalig bostadsbebyggelse
- Stora utskjutande sadeltak (70-tal), mindre sadeltak med kortare takutsprång (60-tal).
- Lockpanel eller tegel/mexitegel och lockpanel i kombination. Ofta mörka dämpade kulörer på träfasaderna.
- En- och tvåluftsfönster i trä
- Trädörrar som antingen är obehandlade i ädelträ eller målade.
- Små tomter med tätt liggande hus. Flera har murar som avskiljer trädgården med en rundad dörr som leder in till trädgårdens baksida.

Varan 7:84 är en äldre stuga som flyttats från sin ursprungliga plats i en annan del av landet och byggts upp på nytt under sent 1950-tal och är det första fritidshuset som uppfördes i området, omgivet av odlingsmark. I området finns även ett flertal välbevarade hus från 1970-talet med tidstypiska karaktärsdrag. Varan 7:106 i områdets norra del är en äldre gårdsmiljö som är den äldsta bebyggelsen i Råbäck (ekonomibyggnaderna är sentida). Bebyggelsens gemensamma tillkomstperiod har skapat en enhetlig bebyggelsemiljö med många gemensamma karaktärsdrag, vid förändring är det viktigt att ombyggnationer och nya byggnader anpassas efter befintlig bebyggelse. Siktlinjerna över jordbrukslandskapet i väster är viktiga att bibehålla.

Lyckeberg

Lokalisering och bakgrund

Lyckeberg är ett område med typhusbebyggelse från senare delen av 1900-talet (1970-1990-tal). Området avgränsas i norr av potatisåkern. I söder möter bebyggelsen området Skrattmåsen. Lyckeberg har en liknande tillkomsthistoria som Råbäck. När priserna i centrala Torekov steg sålde lokalbefolkningen de äldre husen till sommargäster. Lokalbefolkningen fick i sin tur köpa billiga tomter i Lyckeberg mot löftet att de inte sålde fastigheten på fem år. Idag är ca 50 % av husen i Lyckeberg, precis som i Råbäck, semesterboenden.

Gatumiljön

Lyckeberg är ett tidstypiskt villakvarter byggt på jordbruksmark under 1900-talets andra hälft. Tomterna är små med låga tomtavgränsningar bestående av mur, staket eller häck. Gatorna är asfalterade och saknar trottoar. Samtliga fastigheter har garage på tomten vilket visar på bilens betydelse under den här perioden. Vissa hus ligger närmare gatan med liten förgårdsmark och andra mer centrerat på tomten.

En tidstypisk 1,5-plansvilla från tidigt 1980-tal med fasad i ljust tegel, gavelspetsar i trä och fönster med utanpåliggande spröjs. Taket är stort och utkragande

Husens karaktär

Tidstypisk småhusbebyggelse i 1-1,5 plan från 1970- och 1980-talet med en blandning av fasadmateriäl – rött eller gult tegel, mexitegel, puts och lockpanel. I de fall fasaderna är klädda i tegel eller mexitegel är det ofta i kombination med lockpanel längs övre långsidan och på gavelspetsarna som är målade i brunt eller andra mörka kulörer (röd, blå, grön). Stora överkragande sadeltak och valmade tak klädda med svarta eller röda betongpannor. Husen från 70-talet har ofta joddlarbalkong. Husen ligger antingen med långsida eller gavel mot gatan. Lösa spröjs och dekorativa fönsterluckor är vanligt, likaså farstukvist på trähusen.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Småskalig bostadsbebyggelse
- Stora överkragande sadeltak eller valmade tak på villor i så kallad bungalowstil. Röda eller svarta betongpannor.
- Trä, tegel eller mexitegel, vanligt är en kombination av dessa material på fasaden. Stor variation på fasadkulör: Röd, gul, grön, vit m.fl.
- Joddlarbalkong på hus från 70-talet.
- En- och tvålufts-fönster. Lösa spröjs vanligt som dekoration.
- Ädelträddörrar eller målade dörrar. Farstukvist.
- Små tomter med låga tomtavgränsningar i form av murar, staket eller häckar.

Området har en blandning av fasadmateriäl och takutformningar men husens samtida tillkomst skapar en sammanhållen tidstypisk bebyggelse med många gemensamma uttryck.

Utrymme för grönytor och lekplatser är vanligt i 1970- och 80-talets villakvarter.

Tunby

Lokalisering och bakgrund

Utmed Tunbyvägen ligger ett litet område med äldre hus från 1800- och 1900-talet samt ett par mindre sommarstugor. Tunbyvägen är ursprungligen en gammal fägata som användes av gårdarna i byn för att leda sin boskap ut på bete. Tunbyvägen sträcker sig från Storgatan i centrala byn ända ner till Påarps utmarker och förbi det fritidshusområde som kallas Solsidan.

Gatumiljön

Bebyggelsen, framför allt de äldre husen, ligger mycket tätt längs denna sträckning som är en karaktäristisk del av Tunbyvägen ut mot Torekovs södra delar. Nyare byggnader har placerats längre in på tomten. Tomtavgränsningarna i form av stenmurar, häckar och genomsiktliga staket är låga och skapar en karaktäristisk öppen miljö till de närliggande husen.

Husens karaktär

Tunby har en brokig blandning av enbostadshus och äldre gårdsmiljöer vars tillkomstperiod spänner från åtminstone 1800-talet fram till 2010-talet. Flera av husen är uppförda under 1800-talet eller tidigt 1900-tal, med ett par byggnader från tidigt 1900-tal på lucktomter samt byggnader från 1900-talets andra hälft som ersatt äldre bebyggelse. Särskilt utmärkande är ett litet äldre torp (Flintrännan 4) med naturstens- och träfasad samt stråtak som ligger snett från vägen. Mittemot ligger en äldre fastighet som även den har en karaktär och placering som utmärker sig och bidrar till vägsträckningens karaktär, klädd i ljus puts med brant sadeltak och stående på naturstensgrund.

Bebyggelsen är heterogen med en blandning av fasad- och takmaterial, såsom trä, tegel, puts och natursten. Äldre hus har ofta fasad i puts eller trä som är ljus eller rödmålad. Taken är branta sadeltak täckta med tegelpannor, plåt, betongpannor eller papp. Fönstren har en och två lugter, på äldre byggnader spröjsade.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Vägens sträckning
- Husens organiska och nära placering utmed vägen
- Småskalig bostadsbebyggelse
- De äldre husens fasader i trä, puts och natursten.
- Tak täckta av vass eller tegelpannor.
- Träfönster. Spröjs

Det är främst de äldre husens karaktär och deras placering utmed vägen som är karaktäristiskt och värdefullt för området. Byggnadernas material och skala är viktiga att värna, både den äldsta bebyggelsen och husen från 1900-talets början och mitt. Vägens sträckning, särskilt den lilla kurvan mellan fastigheterna Flintrännan 4 och Bergkvara 14, är viktig för områdets karaktär.

Bebyggelsen ligger tätt längs Tunbyvägen som slingrar sig genom det lilla området.

Skrattmåsen

Lokalisering och bakgrund

Skrattmåsen (Skrattmåsvägen) ligger i södra Torekov och är det område som knutit samman Solsidan och Skäret med resten av Torekov från att dessa tidigare ha legat avsides övrig bebyggelse. Det är ett relativt nytt område där det fortfarande pågår utbyggnation av småhus. Bebyggelsen är från 2010- och 2020-tal och består av fristående småhus med ett fåtal äldre hus och stugor som den nya bebyggelsen vuxit upp runt.

Gatumiljön

Området ligger förhållandevis högt upp jämfört med resten av Torekov och har utsikt över havet. Skrattmåsvägen löper genom en stor del av området och möter upp Tejstvägen och Grisslevägen. Kännetecknande är låga tomtavgränsningar av murar och häckar eller helt avsaknad av tomtavgränsning. Inom Skrattmåsen ligger två större skogspartier, i övrigt är det ett öppet område med siktlinjer ut över havet.

Husens karaktär

Ett fåtal hus är uppförda innan 2000-talet, i övrigt är samtliga hus byggda mellan 2000 och idag. Flera av husen har en betydligt större volym än många andra i Torekov. Det är ett eklektiskt område med en blandning av stilar. Vissa hus är uppförda i en historiserande stil med äldre gårdsbebyggelse som inspiration, andra som traditionell villabebyggelse i trä eller ljus puts med sadeltak och regelbunden fönsterplacering med spröjsade fönster. Det finns även många exempel på nymodernism med raka linjer platta tak och asymmetrisk fönsterplacering och vita eller svarta putsade fasader kombinerat med stora glaspardier och panelfasad. Den stora variationen till trots är husens större skala, byggnadsperiod och en neutral kulörskala de gemensamma karaktärsdragen i området.

Bebyggelsen är heterogen och det är en stor variation gällande skala, form, material och takutformning i området.

Skäret

Lokalisering och bakgrund

Skäret ligger i Torekovs södra delar mellan Solsidan och Skrattmåsen. Det är ett område med blandad småhusbebyggelse, från början huvudsakligen stugor, från 1950-talet och området har därefter vuxit främst under senare delen av 1900-talet.

Gatumiljön

Området sluttar ner mot havet och återvändsgatorna ligger som terrasser ovanför varandra. Tomtavgränsningarna är i form av låga murar eller staket. Mycket grönska med buskar, häckar och mindre träd mellan husen. Äldre tomter är ofta större och mer kuperade, efterhand har husen blivit större och tomterna mindre.

Husens karaktär

Området har vuxit upp från 1950-talet och framåt och har ett heterogent uttryck med en blandning av stilar. Äldre stugor är ofta små och enkelt utformade med träfasader i ljusa, färgstarka kulörer som gul, vit och blå och sadeltak med tegel- eller betongpannor. 1970- och 80-talshusen är tidstypiskt uppförda i trä med mörka kulörer som brun, grå och röd. De har flacka sadeltak som löper ut över fasaden och stora fönsterpartier mot havet. De moderna husen är ofta större och har en blandning av stilar med svarta, vita eller obehandlade träfasader. Ett mönster är att ju senare husen är byggda desto större i volym blir de.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Lummiga tomter med låga tomtavgränsningar
- Den äldre bebyggelsens småskalighet
- Fasader i trä
- Äldre byggnaders ljusa kulörskala och 1970–80-talets mer dova kulörer.
- Sadeltak
- Siktlinjer ut mot kusten

Bebyggelsen i Skäret är mycket blandad men de gemensamma dragen ligger i byggnadernas låga skala och karaktären av sommarstugeområde, de äldre stugornas karaktär med ljusa fasader samt att gatorna ligger som i terrasser i landskapet vilket skapar siktlinjer ut över kusten.

Små stugor är den vanligaste byggnadstypen i området. Mer sentida bebyggelse är ofta större i skala.

Solsidan

Lokalisering och bakgrund

Solsidan ligger allra längst söderut i Torekov och har fått sitt namn efter hotell- och konferensanläggningen som ursprungligen hade samma namn. Solsidan växte fram under 1970- och 80-talet med andelsstugor en bit söder om Torekov. Husen ritades av Johannes Olivegren som även ritade flera kyrkor runtom i landet under 1950- och 60-talet. De mindre stugorna utmed Makrillvägen kom att kallas Biet, medan de större stugorna utmed Sjötungevägen kallas Humlan. Till stugorna byggdes servicebutik och kafé och efterhand byggdes en konferensanläggning i anslutning till området och fler stugor byggdes efterhand. Solsidan har successivt vuxit med fler stugor och hotellrum och har idag både spa och restaurang och heter sedan 2007 Torekov Hotell.

Gatumiljön

Den småskaliga bebyggelsen ligger sluttande ner mot havet i väster i ett öppet landskap. Bebyggelseområdet längst västerut utmed Sjötungevägen skiljs från den övriga bebyggelsen av ett större område naturmark med spridda buskage. Hotellet sticker ut från den i övrigt småskaliga bebyggelsen med sina större och oregelbundna volymer. Husen har låga tomtavgränsningar av häckar eller staket.

Bebyggelseområdena inom Solsidan skiljs åt av stor, öppen hagmark och har utsikt över havet.

Husens karaktär

Solsidan är indelat i flera mindre bebyggelseområden som sinsemellan skiljer sig åt men inom respektive kvarter är bebyggelsen homogen. Vanligt är ett plan och träfasad med sadeltak.

Makrillvägen och Ålavägen utgörs av enhetliga fritidshus som uppfördes i början av 1980-talet. Husen är små och ligger i långa rader med utsikt mot havet. De är uppförda i trä med röda, svarta och grå lockpaneler samt flacka sadeltak täckta med betongpannor. Samtliga hus har större fönsterpartier på gavelsidan ut mot havet samt carport och förråd på tomten. Närmast hotellet har nyare hus med bruna träfasader och pulpettak byggts mellan de båda gatorna. Liten förgårdsmark. Tomterna omges av låga häckar.

Bebyggelsen på östra sidan om Sjötungevägen är uppfört under sent 70-tal. Ett homogent område av likadana stugor med röd lockpanel, flacka sadeltak med betongpannor och stora fönsterpartier mot västsidan. Tomterna omgärdas av låga häckar. På västsidan är bebyggelsen större och mer blandad med småhus från 1900-talets mitt och framåt. Koljavägen med tillhörande gator är ett enhetligt område men som skiljer sig från övriga hus mer mörka kulör.

Torekov Hotell är även det från 80-talet men har byggts till i omgångar och gått från att vara konferensanläggning till att även ha hotell och spa. Öster om hotellet är majoriteten av husen byggda mellan 1998-2001, med undantag av ett par lite nyare hus. Ett homogent område med fasader i trä- och puts i ljusa (vita, gröna, gula) kulörer samt obehandlade/laserade träfasader och flacka sadeltak med röda pannor.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Enhetlig småskalig stugbebyggelse
- Flacka sadeltak
- Fasader i trä. Röda, svarta och grå kulörer
- Siktlinjer ut mot kusten
- Bebyggelsens småskalighet och byggnadernas enhetlighet i skala, material, fönstrens placering och husens kulör samt de öppna kuperade naturmiljöerna med utblick över havet är viktiga att bevara.

Andelsstugorna byggda under 1970- och 1980-talet är till stor del identiska och skiljer sig främst åt genom att vara målade i olika kulörer (röd, svart, gråblå).

Sol och hav

Lokalisering och bakgrund

Nybyggt område öster om Solsidan utmed Eneborgsvägen som fortfarande är under utbyggnad. Kedjehus med svarta/grå/träfärgade fasader med liggande träpanel. Husen ligger regelbundet i längor utmed tre gator. Bebyggelsen kontrasterar mot övrig bebyggelse i Torekov med sina mörka fasader och moderna enhetliga formspråk.

Gatumiljön

Små tomter där husen är sammanbyggda av garage. Gatumiljön är hårdgjord med asfalt och plattor fram till husen som saknar någon egentlig förgårdsmark. Trädgårdarna är istället helt förlagda till husens baksida och ut mot en grönyta. De sammanbyggda husen skapar ett slutet och avskalat gaturum där husens mörka fasader har ett dominerande intryck.

Husens karaktär

Stora volymer av sammanbyggda byggnadskroppar i 1,5-2 våningar med pulpettak. De karaktäriseras av släta panelfasader i svart och grå kulör som bryts upp av oljad träpanel. Stora fönsterpartier mot husens trädgårdar. Byggnadskropparna är förskjutna och skapar utrymme för en större balkong med stål- och glasräcken.

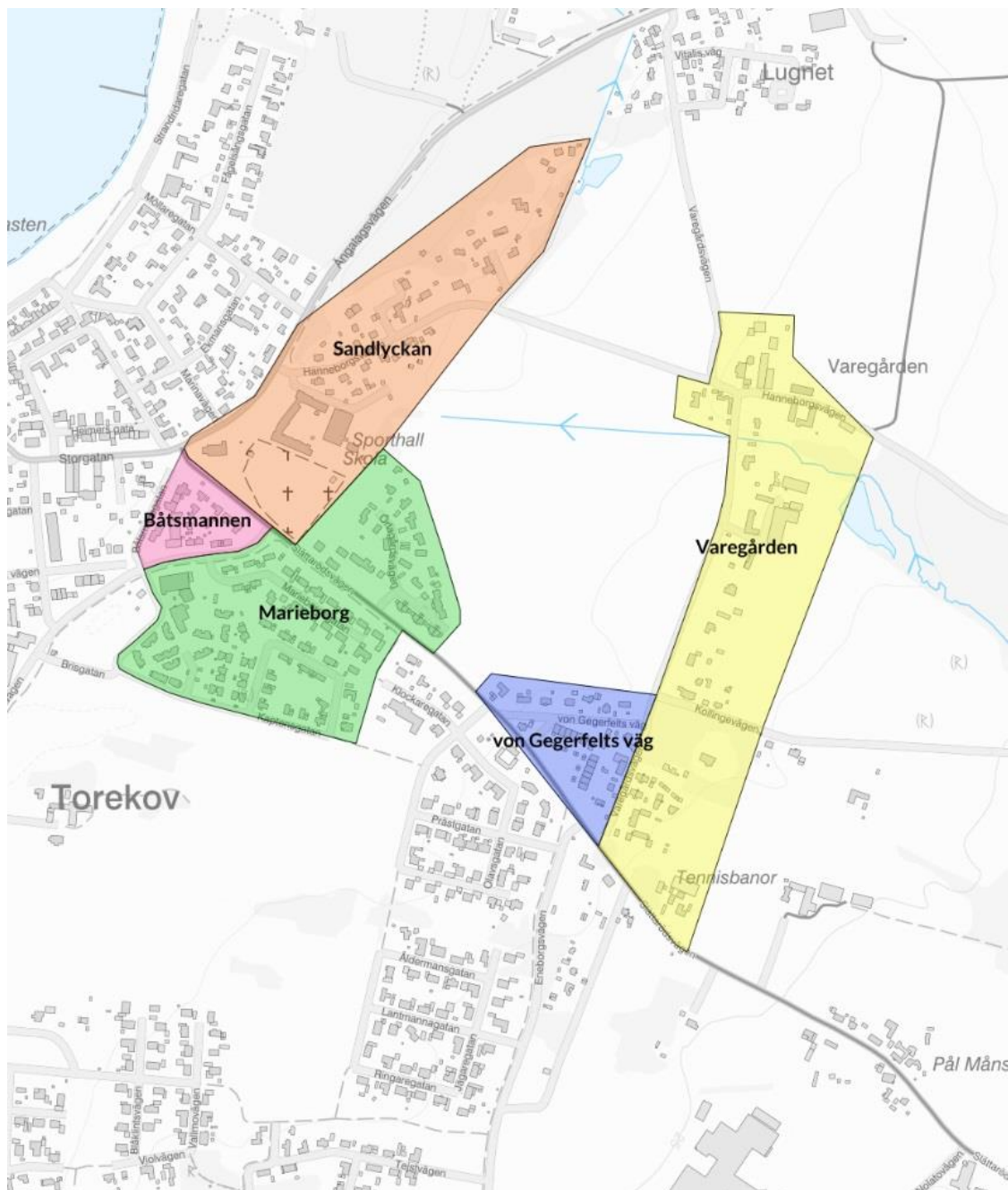
Bebyggelsen har ett gemensamt uttryck i skala, material och kulör vilket skapar ett homogent område.

Östra centrala Torekov

Båtsmannen – Marieborg – von Gegerfelts väg

Sandlyckan - Varegården

Område som ligger öster om bykärnan där bland annat kyrkan, grundskolan och ett flertal äldre gårdsmiljöer ligger. Förutom kyrkan och skolan så består bebyggelsen av tidstypisk småhusbebyggelse från 1900-talets första hälft och framåt samt gamla gårdar i området som kallas Varegården.

Båtsmannen

Lokalisering och bakgrund

Båtsmannen är ett litet område som ligger som en triangel mellan kyrkan, ICA och Solgården. Här ligger huvudsakligen låga enbostadshus och kedjehus i tegel eller putsade i ljus kulör från 1900-talets senare del och från 2000-talet. I området låg ett hotell i en byggnad från 1970-talet som tidigare varit flerbostadshus. Området har vuxit fram under 1960–70-talet med verksamheter och därefter bostäder.

Gatumiljön

Inom Båtsmannen ligger verksamheter i form av hotell och Torekov Bil och Motor i en större industrilokal samt ett tiotal småhus. Tomterna är relativt små och husen ligger oregelbundet placerade i kvarteret. Husen är byggda på marken där den tidigare bensinmacken låg innan den flyttades till sin nuvarande plats vid ICA.

Husens karaktär

Bebyggelsen i området kännetecknas av ljust putsade fasader samt branta sadeltak med korta takutsprång som är täckta med tegelpannor. I en modern tolkning är husen inspirerade av skånska gathus med klassicistiskt formspråk i form av gesimser och hörnpilastrar eller hörn och fönsteromfattningar som kontrasterar i färg. En variation av fönster som antingen är inspirerade av traditionell byggnadstradition i trä med spröjs, eller moderna fönster i olika storlekar och asymmetrisk placering.

I området ligger även tidstypiska hus från 70-talet med röda tegel- och mexitegelfasader. Det tidigare hotellet Villa Thora utmärker sig i skala och utformning från de övriga husen i området. Huset som från början var ett flerbostadshus har byggts till och om i omgångar och idag byggs det om till bostadsrätter.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Ljust putsade fasader och tegelfasader.
- Klassicistiska formspråk: gesimser och hörnpilastrar
- Branta sadeltak med korta taksprång.

Moderna småhus med profilerade listverk och korta takutsprång inspirerat av äldre byggnadstradition.

Marieborg

Lokalisering och bakgrund

Namnet Marieborg kommer från gården norr om Slättarödsvägen (Sjöstjärnan 7). Gården i sig fick sitt namn från Maria Erlandsson som var dotter till sjökapten Lars Erlandsson vars änka skänkte flera gårdar till sina barn efter makens bortgång. I området ligger Torekovs livsmedelsbutik och bensinmack. Bebyggelsen är blandad med både flerbostadshus, kedjehus och friliggande småhus.

Gatumiljön

Marieborg skiljer sig markant från bebyggelsen i resten av Torekov. Det är i detta område majoriteten av tätortens flerbostadshus ligger. I områdets västra del ligger Ica, bensinmack och flerbostadshus i två våningar med fasader i tegel och trä (tidigare Båtsmansgårdens servicehem). Längre österut övergår bebyggelsen till småhus i en och två våningar. Genom området löper Slättarödsvägen. Områdets nordöstra del gränsar till kyrkogården och skolan. Småhusen ligger regelbundet utmed gatorna medan flerbostadshusen är mer fritt placerade med gångvägar som löper genom området. Vanligt för villabebyggelsen i 1,5 plan är liten förgårdsmark med prydliga små trädgårdar. Tvåvåningshusen vid Rorsmansgatan har dels egna trädgårdar omgivna av prydligt klippta häckar, men även en gemensam grönyta i mitten av området. Låga tomtavgränsningar av stenmurar, putsade murar, staket och häckar.

En stor del av bebyggelsen i Marieborg utgörs av flerbostadshus i två våningar med fasader i en kombination av trä och tegel.

Husens karaktär

Söder om Slättarödsvägen har bebyggelsen vuxit fram under tre etapper. Först under 1970-talet med Marieborgsgatan som karaktäriseras av tidstypisk villabebyggelse där husen har stora utskjutande tak täckta med betongpannor, vitslammade tegelfasader med gavelspetsar i trä i mörk kulör samt dekorativa fönsterluckor. Fönstren är spröjsade och husen är tydligt inspirerade av äldre byggnadstradition. Snickerier i mörka kulörer (brun, blå). Högre staket och häckar ut mot Slättarödsvägen och låga tomtavgränsningar ut mot Marieborgsgatan.

Under 1980- och 90-talet växte området med flerbostadshus i två våningar i dess västra delar. Dessa hus har en blandning av fasadmaterial av tegel och trä i ljusa kulörer. Träpanelerna är i ljusa pastellfärger medan tegel förekommer både som rött, gult och vitslammad, ibland med mönstermurning i kontrasterande kulör.

Under 2000-talet växte området ytterligare vid Marieborgsplatsen och Rorsmansgatan. Inspirerade av äldre byggnadstradition med ljusa putsade fasader med klassicistiska detaljer längs takslut och gavelsprång samt spröjsade fönster karaktäriserar husen vid Marieborgsplatsen. Vid Rorsmansgatan är bebyggelsen mer modern med tvåvånings enbostads och kedjehus uppförda under 2000-talet i en större skala än vad som är karaktäristiskt för Torekovs småhusbebyggelse. Avskalade putsade fasader med asymmetrisk fönsterplacering och indraget fasadliv vid entré. Sadeltak med röda tegelpannor och korta takutsprång.

Norr om Slättarödsvägen ligger, förutom kaptensgården Marieborg, flerbostadshus och parhus i rödgult tegel från 1990-talet. Därefter har området vuxit norrut med småhusbebyggelse från 2000-talet inspirerade av äldre byggnadstradition med fasader i trä eller puts som är vita eller svarta med branta sadeltak och korta takutsprång.

Marieborg (Sjöstjärnan 7) är en stor byggnad med vitputsad fasad med fasadutsmyckningar som takgesims, lisener och artikulerade fönsteromfattningar. Karaktäristiskt är även blindfönster och pardörrar med speglar.

Tidstypiska villor i Marieborg med mexitegelfasad, brant sadeltak och fönsterluckor med jalusipanel. Snickerierna är bruna, en populär kulör på 1970-talet.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Sadeltak. Tegel och betong som taktäckningsmaterial.
- Fasaderna i ljus puts, tegel (gul, röd, vitslammad), mexitegel, ljus träpanel. Dekorativa fönsterluckor
- Traditionella småhus: regelbundet placerade en- och tvåluftsfönster, många med spröjs.
- Trädörrar med sidoljus eller spröjsat fönster
- Sjöstjärnan 7: Byggnadens hela fasad med utsmyckningar och regelbunden fönsterplacering.

Sjöstjärnan 7 (Slättarödsvägen 15) är kulturhistoriskt värdefull och speglar Torekovs historia som-sjökapstenssamhälle. Bebyggelsen hålls samman av småskaligheten, fasaderna i tegel och de ljusa kulörerna, karaktärsdrag som är viktiga att ta hänsyn till vid ändring.

Tomtavgränsningarna som utgörs av låga murar, staket och häckar är värdefulla då det skapar en öppen och inbjudande gatumiljö.

von Gegerfelts väg

Lokalisering och bakgrund

von Gegerfelts väg är ett litet område med kedjehus och äldre småhusbebyggelse som angränsar till jordbruksmarken vid Varegården. Namnet kommer från arkitekt Victor von Gegerfelt och hans son Wilhelm von Gegerfelt som var konstnär och bodde i Torekov under början av 1900-talet.

Gatumiljön

von Gegerfelts väg löper genom hela området. Söder om vägen ligger två längor av kedjehus. Norröver och väster om flerbostadshusen ligger småhus från 1900-talets första hälft med vissa nyare hus på lucktomter. Låga häckar, murar och staket omger tomterna. Småhusen har utblick över jordbrukslandskapet och de äldre gårdarna i Varegården. Flerbostadshusen har en gemensam grönyta och prydlig förgårdsmark med planteringar framför varje lägenhet.

Husens karaktär

Enbostadshusen är i 1-1,5 plan. De har fasader i trä, med huvudsakligen locklistpanel eller fjällpanel i och olika ljusa kulörer såsom gul och vit. Även röd kulör förekommer. Sadeltaken är branta och flera olika takmaterial finns i området; tegel, betong, papp och eternit. Socklarna är låga och putsade, ett hus står på naturstensgrund. Tvåluftsönster, vissa med spröjs, på de äldre husen samt enluftsönster på mer sentida hus.

Kedjehusen utgörs av två längor i vinkel med trädgårdar mot den gemensamma grönytan i områdets mitt. De långsträckta fasaderna bryts upp genom en kombination av vitslammat tegel och rödmålad lockpanel. Snickerier i vitt och grått. Sadeltak belagt med betongpannor. Enluftsönster.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Träpanel på enbostadshusen
- Spröjsade träfönster
- Naturstenssockel
- Sadeltak med enkupiga tegelpannor
- De låga tomtavgränsningarna

Tomternas öppenhet mot gatan och utblickarna mot det angränsande jordbrukslandskapet är bevarandevärd. Naturstensgrunder, tegelpannor och ursprungliga fönster och fasader på de äldre bostadshusen är viktiga att bevara.

Ett av områdets äldre hus med en sockel av natursten.

Sandlyckan

Lokalisering och bakgrund

Torekovs kyrka, kyrkogården och den före detta grundskolan ligger i områdets södra del. Delar av Strandskogen sträcker sig in i området. I anslutning till skogen ligger småhus och fritidshus längs Hanneborgsvägen. Området är ett av få i Torekov som inte omfattas av en detaljplan.

Torekovs nuvarande kyrka stod klar 1953 efter att den tidigare kyrkan på platsen från 1862 tvingades rivas pga. husbock som angrep träet. Jämfört med sin föregångare som var i nygotisk stil är denna kyrka mer avskalad i sina detaljer och är av en mer traditionell medeltida karaktär. Kyrkan är skyddad enligt kulturmiljölagens fjärde kapitel om kyrkliga kulturminnen.

Sandlyckeskolan är nedlagd och Torekovs grundskoleelever går numera i Västra Karup. Lokalerna används istället till förskola och hemtjänst.

Gatumiljön

Skolan med tillhörande skolgård är från 1960-talet och har till stor del hårdgjorda ytor.

Utmed Hanneborgsvägen ligger småhus främst från 1900-talets första hälft samt stugor. De ligger med långsidan mot gatan med liten förgårdsmark och större trädgård på husens baksida. Tomternas är stora och avgränsas av låga genomsiktliga häckar, staket och murar vilket ger ett öppet gaturum. Trots att husen inte ligger särskilt långt från Torekovs centrala delar har gatumiljön ett lantligt uttryck med jordbruksmarken och strandskogen nära.

De mindre sport/sommarstugorna är fritt placerade på stora tomter. I anslutning till kyrkan ligger kyrkogården med tillhörande bårhus och förråd i vit puts. Kyrkogården omges av häckar och stengärdsgårdar.

Husens karaktär

Tidstypisk småhusbebyggelse i 1-1,5 plan med källare från främst början och mitten av 1900-talet med ett fåtal sentida hus. Locklistpanel är det huvudsakliga fasadmaterialet men det förekommer även tegel- och putsfasader. Ljusa kulörer dominerar men det finns även röda fasader. Taken är branta sadeltak med röda tegelpannor, även plåt och betongpannor förekommer i området. Murade skorstenar. Flera av husen har fått ett förändrat utseende genom ändrad fasadkulör och material och små tillbyggnader som takkupor och verandor men har till stor del en väl bevarad karaktär.

Mindre sommarstugor som är från 1900-talets andra hälft har ofta mer flacka tak. Liggande eller stående träpanel är de vanligaste fasadmaterialet, även eternit förekommer. Fasadkulörerna är huvudsakligen vita, gula och bruna.

Skolan består av flera förskjutna byggnadskroppar i en våning. Skolan har byggts om och till i omgångar. De norra och västra längorna är troligtvis ursprungliga. Fasaderna är uteslutande i mexitegel med snickerier och fasaddetaljer i mörk träpanel. Asymmetriska fönster med vädringsruta och fönsterband. Flacka sadeltak.

Låga och öppna tomtavgränsningar är typiskt för området.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Småskalig bebyggelse i 1-1,5 plan
- Sadeltak med röda tegelpannor
- Fasader i trä, tegel, eternit eller puts
- Tvåluftsfönster
- Låga tomtavgränsningar och lummiga trädgårdar
- Sandlyckeskolans fasader i mexitegel som är genomgående i alla tillbyggnader samt den regelbundna fönstersättningen.

Grundskolan har haft en viktig samhällsfunktion och är till sin karaktär välbevarad. Flera av de äldre husen och stugorna är värdefulla och speglar Torekøvs utveckling som turistort. De äldre husens röda tegelpannor och träfönster är bevarandevärda. Husens placering längs Hanneborgsvägen och den öppna gatumiljön är värdefull. Kyrkan är värdefull och skyddad genom kulturmiljölagen.

Varegården

Lokalisering och bakgrund

Varegården ligger i Torekovs östra delar omgiven av jordbruksmark och karaktäriseras av äldre gårdsmiljöer. Varegårdens bebyggelse tillhör ursprungligen byn Varan. Bebyggelsen sträcker sig från Slättarödsvägen i söder, längs Varegårdsvägen och upp till Hanneborgsvägen i norr. Utmed denna sträcka ligger ett flertal äldre hus och gårdar med en historia som sträcker sig tillbaka till åtminstone 1700-talet, förmodligen ännu längre tillbaka i tiden. Varegården har en brokig historia där flera gårdar styckats upp och flyttats. Många av dem är släktgårdar med välkända kaptensnamn från orten, som Romare, Bruce och Erlandsson. Området är ett av få i Torekov som inte omfattas av en detaljplan.

Gatumiljön

Varegården ligger omgiven av jordbruksmark och i anslutning till dess sydvästra del ligger området von Gegerfelts väg, som fått sitt namn efter två av de boende i området Varegården, arkitekten Victor von Gegerfelt och sonen Wilhelm von Gegerfelt. Området är lummigt och lantligt med mycket träd och vegetation som omger gårdarna, samtidigt som man har utblickar över jordbrukslandskapet runtomkring.

Gården Varegården, som gett namn åt området, har en historia som sträcker sig tillbaka till 1600-talet, men den nuvarande gårdsmiljön är troligtvis från tidigt 1800-tal.

Husens karaktär

Bebyggelsen består av stora gårdar, många av dem är välbevarade och byggdes av olika sjökaptenfamiljer.

Gården Eneborg (Varan 9:6 och 9:7) ligger i områdets södra del och de ursprungliga byggnaderna är troligtvis flyttade hit från en annan fastighet. Gården består av flera längor med naturstenssockel, boningshusets fasad är uppförd med liggande träpanel i ljus kulör, övriga byggnader med locklistpanel i faluröd kulör. Gården har sedan styckats av och fått en annorlunda karaktär med ett stort antal nya byggnader uppförda i en historiserande stil. De ursprungliga byggnaderna har ett högt kulturhistoriskt värde.

Villa Björkhem (Västra Varegården 9:4) ritades av arkitekt Victor von Gegerfelt som var stadsarkitekt i Göteborg under det sena 1800-talet och bland annat ligger bakom verk som Feskekôrka och delar av Trädgårdsföreningen i Göteborg samt flera lasarett i Bohuslän. Han bodde i huset tillsammans med sin son Wilhelm von Gegerfelt som är en känd landskapsmålare och som tagit många fotografier av livet i Torekov kring sekelskiftet 1900. Huset stod klart 1904 och är en stor ståtlig byggnad med ett stort delvis valmat och välvt tak, kraftig naturstenssockel och en stor frontespis med stora fönsterpartier. Panelen är liggande och målad i en ljus kulör. Fönstren i trä är spröjsade.

Varegården (Varan 22:16) har en historia som går tillbaka till 1600-talet men den nuvarande gårdsmiljön är troligtvis från tidigt 1800-tal och består av ett stort boningshus uppfört på naturstengrund med en fasad klädd i gul locklistpanel. Särskilt utmärkande är husets mittparti där fasaden sträcker sig upp till en långsträckt frontespis centrad på husets mitt. Gården är en av de största i området med flera ekonomibyggnader uppförda i trä och natursten.

Västra Varegården 12:1 ligger längst norrut i området och är en gård i tre längor med naturstengrund och fasader klädda med träpanel. Boningshuset med ljusblå locklistpanel och som är i en större skala är troligtvis byggt senare än de två sammanbyggda ekonomilängorna klädda med faluröd locklistpanel.

Utöver gårdarna har det även byggts många mindre enbostadshus och stugor i området under hela 1900-talet och in på 2000-talet.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Varegårdens läge i jordbruks- och kulturlandskapet
- Den skogiga miljön i själva området
- De äldre gårdsmiljöerna bestående av boningshus och ekonomibyggnader ofta kringbyggda runt en gårdsplan. Byggnaderna med deras träpaneler, spröjsade träfönster och pardörrar
- Äldre stengårdsgårdar
- Varegårdsvägens sträckning utmed bebyggelsen och jordbruksmarken på motsatt sida

Samtliga ovan beskriva fastigheter och fler därtill är kulturhistoriskt värdefulla. Det finns även kulturhistoriska värden i de mindre enbostadshusen. Området som helhet med dess läge i jordbrukslandskapet och skogsområdet det ligger i är bevarandevärt. Det är viktigt att bevara siktlinjerna ut mot jordbrukslandskapet. De kulturhistoriska värdena i bebyggelsen ska bevaras och utvecklas. Flera av gårdarna har ägts av sjökaptener i Torekov och deras familjemedlemmar och har ett kulturhistoriskt värde där de visar på Torekovs period som sjöfartssamhälle och sjökaptenernas status i samhället, men att man även försörjde sig på jordbruket.

Villa Björkhem ritades av arkitekt Victor von Gegerfelt

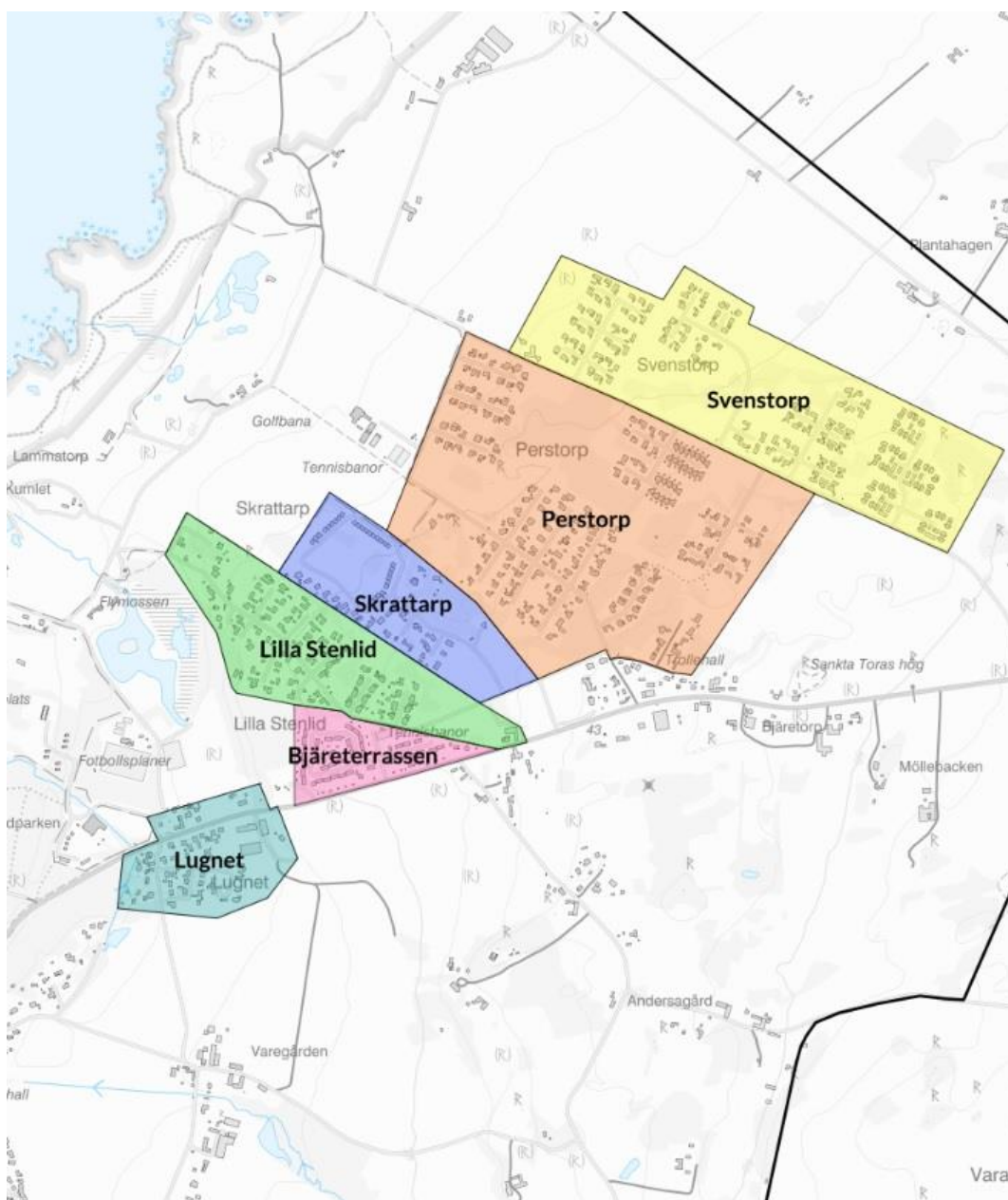
Golfbanan (Östra)

Bjäreterrassen - Lilla Stenlid - Skrattarp

Perstorp – Svenstorp - Lugnet

I Torekovs östra utkant, i anslutning till golfbanan, ligger ett flertal fritidshusområden. Majoriteten av husen är uppförda under 1970- talet och används främst som fritidsboenden. Bebyggelsen ligger förhållandevis högt i ett öppet landskap med utsikt över havet och golfbanan.

Torekovs golfklubb är en av de äldsta i landet och låg ursprungligen på en hed söder om Ydrehall men flyttades till sitt nuvarande läge 1937.

Bjäreterrassen

Lokalisering och bakgrund

Bjäreterrassen är ett litet homogent område med parhus från tidigt 2010-tal som ligger på Ängalagsvägens norra sida i Torekovs östra delar.

Gatumiljön

Bebyggelsen består av enhetligt uppförda parhus i 1,5 plan som tillhör en bostadsrättsförening. Till området hör pool och tennisbana för de boende. Husen har liten förgårdsmark med parkering för bil och en större rektangulär trädgård på husens baksida. Trädgårdarna är enkla och avskalade med mycket grönyta och en mindre komplementbyggnad som delas av de boende i varje parhus. Trädgårdarna avgränsas av häckar där förgårdsmarken ibland helt saknar tomtavgränsning.

Husens karaktär

Området är homogent och består av rektangulära parhus inspirerade av skånsk byggnadstradition med ljusa putsade fasader i vit, grå eller beige kulör. Husens sadeltak är branta med korta takutsprång och belagda med röda enkupiga tegelpannor. Takkupor och vindskivor är klädda i grå plåt. Tvåluftsfönster och pardörrar i röd, grön eller svart kulör.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Bjäreterrassen byggdes under 2010-talet och de nybyggda husen har i sig inga kulturhistoriska värden. Däremot är enhetligheten i området viktigt att bibehålla för framtiden och att eventuell förändring sker med hänsyn till de befintliga husens och områdets karaktär. Inom området ligger en äldre fastighet med boningshus och komplementbyggnad klädda i eternit som är viktiga att bevara. Takkupan på boningshuset tycks vara en förlaga till de nya husens takkupor vilket gör att det finns en arkitektonisk koppling mellan det äldre huset och det nya bostadsområdet.

Bebyggelsen är enhetlig och inspirerad av skånsk byggnadstradition.

Lilla Stenlid

Lokalisering och bakgrund

Lilla Stenlid ligger i nordöstra Torekov, ett område som vuxit fram under främst 1970- och 1980-talet med områdena Lilla Stenlid, Skrattarp, Perstorp och Svenstorp. Lilla Stenlid är ett småhusområde med enhetligt uppförda hus inom varje gata. Bebyggelsen ligger i nära anslutning till Torekovs golfbana. Lilla Stenlids sydöstra delar som byggdes 1985 var ett i raden av projekt från kommunens sida för att bibehålla permanentboenden där tomter såldes till subventionerat pris till lokalinvånarna.

Gatumiljön

Karaktären mellan varje gata skiljer sig, inom gatorna är bebyggelsen homogen och utgörs av typhus från 1970- och 80-talet. Området ligger med utsikt över Torekovs golfbana och en smal väg leder ner till golfbanan. Tomterna är små och förutom boningshus finns även garage och carport inom fastigheterna som omges av låga häckar och murar.

Husens karaktär

Traditionell typhusbebyggelse i 1-1,5 plan från sent 1970-tal och tidigt 80-tal, många hus är inspirerade av den svenska allmogekulturens byggnadstradition. Fasad av lockpanel eller mexitegel i kombination med gavelspetsar i trä. Tidstypiska kulörer i rött, blått, grönt, gult och vitt med vita snickerier. Branta sadeltak med betongpannor, där många ersatts av gula tegelpannor på senare tid. 1980-talets villor har ofta en liten farstukvist medan 70-talets hus istället har det utskjutande taksprånget som väderskydd. Fönstren är enluftsfönster med större fönsterpartier mot havet. Dörrarna är i trä och ofta målade vita eller i samma kulör som husets övriga snickerier.

Många av husen i Lilla Stenlid har en liknande utformning med fasader i trä och/eller mexitegel, sadeltak och enluftsfönster.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Sadeltak med betongpannor
- Fasad i tegel, mexitegel och/eller lockpanel.
- Gul, röd, blå, grön, vit fasadkulör. Vita snickerier
- Små tomter med tillhörande garage och carport
- Enluftsfönster samt större fönsterpartier mot havssidan.
- Vitlackade dörrar med olika varianter av glasning.

Många av husen är välbevarade och bebyggelsens enhetliga karaktär bör tas hänsyn till vid eventuell förändring. Den öppna gatumiljön med tomter som är öppna mot gatan är bevarandevärd.

Skrattarp

Lokalisering och bakgrund

Skrattarp ligger i nordöstra Torekov mellan Perstorp och Lilla Stenlid. Området växte fram under 1960- och 1970-talet med fritidshus i långa rader runt en stor gemensam grönyta. Från 1961 till 1974 byggdes i snitt två hus per år. Därefter har fristående enbostadshus byggts under 1980- och 90-talet öster om radhusen.

Gatumiljön

Bebyggelsen som främst karaktäriserar Skrattarp är de små sammanbyggda radhusen. De ligger i en halvcirkel runt ett grönområde och i nära anslutning till golfbanan med utsikt över vattnet. Tomterna är små men leder i sin tur direkt ut till den gemensamma grönytan vilket gör att trädgården på sätt och vis blir gränslös. På sydostsidan har husen en mindre förgårdsmark inbyggd av plank med en dörr som leder in till fastigheten.

Husens karaktär

Husen är tidstypiska och utformade till ett väldigt enhetligt område. Planformerna är små och nästintill kvadratiska. Fasaden består av liggande mörklaserad träpanel som möter vit puts. Samtliga har murad skorsten i mörkbrunt tegel som ligger utanpå byggnaden. Taken är flacka pulpettak med en tidstypisk utskjutande sarg på husens entrésida. Karaktäristiskt är även de blå dörrar som leder in till den insynsskyddade tomten. Samtliga hus är uppförda i samma stil vilket ger ett enhetligt uttryck både mot gatan och mot den gemensamma grönytan. Enhetligheten har i vissa fall brutits upp in mot grönytan där husen har fått delvis förändrat utseende med större fönster och i vissa fall en flytt av fasaden för att skapa större boendeyta. I området ligger även friliggande fritidshus och större villor.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Låglutande pulpettak samt flacka sadeltak
- Liggande brunlaserad träpanel i kombination med vit puts
- Enluftsönster samt fönsterband med låg bröstning mot uteplatsen.
- Vita snickerier
- Trädörrar i blå kulör
- Små uteplatser som ligger öppna mot gemensam grönyta. Inplankad entrésida
- Takkupor och fönsterpartier på postmoderna villor

Radhusen är välbevarade och karaktäristiskt utformade i sina längor som ligger runt en stor gemensam grönyta. Vissa hus har redan frångått det ursprungliga utseendet och det är av stor vikt att byggnaderna fortsatt bevarar sin karaktär med enkel kvadratisk utformning och att de materialmässigt ersätts med samma typ av material, t.ex. träfönster och liggande laserad panel.

Byggnaderna speglar Torekovs utveckling som semesterort. Det organiska grönområdet husen är byggda runt är viktigt för områdets karaktär och bör bevaras.

De karaktäristiska radhusen i Skrattarp ligger sammanbyggda runt en gemensam grönyta.

Perstorp

Lokalisering och bakgrund

Perstorp ligger i nordöstra Torekov och utgörs av småhusbebyggelse från främst 70-talet. Området ingår i Perstorps, Svenstorps och Varans samfällighet i Torekov. Husen i området vid Skonertgränd, Jaktgränd och Barkskeppsgränd var bland de första som uppfördes i området vid Torekovs golfklubb. Det är enhetliga gator med hus byggda främst under 1970- och 80-talet. Längs Klyvaregränd är bebyggelsen sentida. Både Perstorps och Svenstorps bebyggelse är uppförda av Riksbyggen som hyreshus men såldes efterhand. Idag har många av husen gått från att vara semesterboenden till att bli permanentboende då ägarna i samband med sin pension flyttat till Torekov, en utveckling som skiljer sig från många andra områden i Torekov.

Gatumiljön

Råledsvägen löper genom hela området och husen ligger utmed raka återvändsgator. Bebyggelsen ligger något sluttande ner mot golfbanan och havet. Tomterna är lummiga med låga staket, stenmurar och häckar som tomtavgränsning. De låga tomtavgränsningarna skapar en öppen och inbjudande gatumiljö. Många fastigheter har garage och carport på tomten. Nedanför breder Torekovs golfbana ut sig i anslutning till stranden och havet.

En vanlig byggnadstyp är de låga stugorna med stora utskjutande sadeltak.

Husens karaktär

Bebyggelsen är tidstypisk och längs de flesta gatorna är husen uppförda i en enhetlig stil som skiljer sig åt sinsemellan gatorna. Karaktären längs Fockgränd, Röjelgränd, Bramsegelgränd utgörs av låga stugor med stora flacka sadeltak och en stor veranda under det utskjutande taket som stöds upp av pelare. Husen har enluftsfönster och stora fönsterpartier ut mot havet. Träpanel målad i olika dova kulörer (röd, brun, svart).

De övriga husen från samma tidsperiod karaktäriseras främst av 70-talets stora sadeltak täckta med betongpannor och murad skorsten, joddarbalkong och en mix av fasadmateriäl med både tegel/mexitegel och gavelspetsar med lockpanel.

Husen längs Klyvaregränd är sentida med vita putsade småhus med röda tegeltak, spröjsade enlufts-fönster samt homejor och takkupor, inspirerade av skånsk byggnadstradition.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Utskjutande sadeltak som varierar mellan att vara mycket flacka till relativt branta.
- Joddarbalkong på ena gaveln är vanligt på 70-talshusen
- Träfasader i ljusa (vita, grå) eller dova kulörer (Brun, grön, blå, gul, röd).
- Vita snickerier och foder, utom på stugor med flacka tak där de istället är mörka,
- Enlufts-fönster. Fönsterband mot havssidan.
- Små tomter avgränsade av låga staket eller häckar.

Gatornas enhetliga karaktär bör tas hänsyn till vid eventuell förändring likväl som bebyggelsens småskalighet. Den öppna gatumiljön med låga tomtavgränsningar i form av staket, stenmurar och häckar är viktig att bevara.

Många av husen i Perstorp är tidstypiskt utformade med stora branta sadeltak täckta med betongpannor och fasader i dämpade kulörer

Svenstorp

Lokalisering och bakgrund

Svenstorp ligger i nordöstra Torekov, nära Torekovs golfbana. Bebyggelsen ligger på sluttande mark med utsikt över havet. Området ingår i Perstorps, Svenstorps och Varans samfällighet i Torekov. Samtliga bostadsområden i denna del av Torekov har en nära anknytning till Torekovs golfbana. Både Perstorps och Svenstorps bebyggelse är uppförda av Riksbyggen som hyreshus men såldes efterhand. Idag har många av husen gått från att vara semesterboenden till att bli permanentboende i samband med att husens ägare gått i pension och flyttat dit permanent, en utveckling som skiljer sig från hur det ser ut i övriga delar av Torekov.

Gatumiljön

Området ligger norr om Råledsvägen som löper mellan Svenstorp och Perstorp. Från denna väg har sedan de olika kvarteren vuxit upp i gränder med båtrelaterade namn; Kabyssgränd, Bogsprötsgränd, Ankaregränd och Kompassgränd. Området omges av jordbruksmark på alla sidor förutom söderut där det gränsar till Perstorp.

I områdena med rad- och kedjehus ligger byggnaderna regelbundet placerade runt en gemensam gård och till varje gård hör garagelängor enligt tidens stadsplaneideal med trafikseparering, medan enbostadshusen har eget garage/carport på tomten. Generellt ligger husen symmetriskt och områdena ger ett homogent intryck. Relativt låga staket, häckar och murar omger tomterna.

Radhusen i Kabyssgränd har inom varje kvarter en egen kulör - grön, blå eller lila.

Husens karaktär

Bebyggelsen utgörs av tidstypiska småhus från 1900-talets andra hälft, främst från 1970-talet och framåt. Husen inom varje kvarter är uppförda i samma stil vilket skapar homogena bebyggelsemiljöer. Inom området finns både friliggande småhus, radhus och kedjehus. Det är ett färgstarkt område där kvarteren tematiskt skiljs åt av sina olika fasadkulörer i lila, grönt, blått, rött och gult, brun m fl. Betongpannor är det dominerande takmaterialet, taklutningen varierar mellan att vara mycket flacka till relativt branta. Tak- och gavelprägnen är utskjutande över fasaden. Majoriteten av husen har fasader i trä (lockpanel eller liggande panel). Små takkupor som både är ursprungliga och senare tillägg.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Sadeltak som kragar ut över fasaden täckta med betongpannor
- Träpanel, där varje område karaktäriseras av sin egen kulör. Särskilt utmärkande är 80-talets kulörpalett med ljust lila, blå och gröna fasader.
- Enluftsfnster med vita foder. Större glaspartier mot havet förekommer.
- Små tomter där husen ligger tätt

Bebyggelsens enhetliga och småskaliga karaktär med sammanhållen färgsättning bör tas hänsyn till vid eventuell förändring. Områdets höjdläge och siktlinjer med utsikt över kustlandskapet är bevarandevärt.

I Kompassgränd är husen i en våning med stora flacka sadeltak täckta med betongpannor.

Lugnet

Lokalisering och bakgrund

Området Lugnet ligger på ömse sidor om Ängalagsvägen. Under 1940-talet öppnade en handelsträdgård som hette Nylanders i området. Idag är det ett småhusområde med en stor andel hus byggda under 2000-talet, de senaste under 2020-talet. I norr, utmed Ängalagsvägen, ligger äldre bebyggelse från 1900-talets första hälft. Bebyggelsen gränsar till Strandskogen. Bebyggelsen är småskalig och utgörs av villabebyggelse med undantag för en jordbruksfastighet i områdets östra del.

Gatumiljön

Området kan delas upp i ett äldre och ett yngre bebyggelsebestånd. De äldre husen (1920–30-tal) ligger längs Ängalagsvägen och har låga tomtavgränsningar i form av häckar och murar. Trädgårdarna är lummiga och husen ligger centrerade på tomten. Söder om Ängalagsvägen ligger ett nybyggt bostadsområde med små tomter och blandad småhusbebyggelse. Husen varierar mellan att ligga centrerat på tomten eller mer nära gatan med liten förgårdsmark, majoriteten ligger med långsidan mot gatan. Nyare bebyggelse ligger mer tätt på mindre tomter jämfört med de äldre husen.

Husens karaktär

Den äldre bebyggelsen karaktäriseras av tidstypisk småhusbebyggelse från 1920- och 30-talet i 1,5 plan med källare. Fasaderna är i gult eller rött tegel eller klädda med träpanel i ljusa kulörer. Husen har sadeltak med tegel- eller betongpannor och korta takutsprång. En- och tvåluftsfönster i trä är vanligt, vissa med spröjs. Vissa hus har genomgått fasadförändringar genom ändrat material eller kulör men sammantaget är husen välbevarade.

Den moderna bebyggelsen ligger samlad längs Vitalis väg. Karaktäristiskt är fasader av liggande eller stående träpanel eller puts i vit kulör men även svart, röd och andra kulörer förekommer.

*Utmed Ängalagsvägen ligger
småhusbebyggelse från 1900-talets mitt.*

Taken är sadeltak med korta takutsprång och röda tegelpannor. Husens karaktär varierar mellan att vara inspirerade av traditionell villabebyggelse och ett mer modernistiskt uttryck med putsade fasader och asymmetrisk fönstersättning.

Värdefulla karaktärsdrag och miljöer

Värdebärande karaktärsdrag

- Småskalig bebyggelse – enbostadshus i 1-1,5 plan.
- Sadeltak
- Fasader huvudsakligen i trä. Enstaka tegelfasader förekommer.
- En- och tvålufts-fönster, vissa med spröjs
- Tomtavgränsningar i form av låga murar, staket och häckar

De äldre husen längs Ängalagsvägen har karaktärsdrag som är tidstypiska och bevarandevärda. Även om husen sinsemellan ser olika ut har de ett gemensamt stiluttryck och byggnadshistoria.

Här kan du hitta mer information om kulturmiljö och byggnadsvård

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet är den myndighet som ansvarar för att bevara, utveckla och använda kulturarvet, däribland den byggda kulturmiljön. I deras bebyggelseregister kan man registrera och söka information om det byggda kulturarvet och specifika byggnader.

<https://www.raa.se/>

Svenska byggnadsvårdsföreningen

Svenska byggnadsvårdsföreningen är en ideell förening som förmedlar kunskap om byggnadsvård och arbetar för att vårda och bevara byggnader. Hos dem finns artiklar och forum om byggnadsvård med information om hur man förvaltar äldre bebyggelse.

<https://byggnadsvard.se/>

BEVIS

BEVIS står för Byggnadsvård i Skåne och är ett nätverk för till exempel hantverkare, antikvarier och arkitekter som på olika sätt arbetar med byggnadsvård. Har du en kulturhistoriskt värdefull byggnad kan du via BEVIS hitta den kompetens du söker för att ta hand om din byggnad på bästa sätt.

<https://www.bevis.nu/>

Källor

Tryckta källor

Andersson, K. (red.) (2014). Varan & Waregårdarna: boken om fastigheterna i byn 2013. [Åstorp]: Kerstin Andersson

Andrén, G. (1993). En bok om Torekov. Båstad: Kulturnämnden.

Björk, C., Nordling, L. & Reppen, L. (2015). Så byggdes villan: svensk villaarkitektur från 1890 till 2010. ([Ny utg.]). Stockholm: Svensk Byggtjänst.

Carlsson, C. (2011). Fritidshuset: kulturarv & välfärdssymbol. Vänersborg: Västarvet, Västra Götalandsregionen.

Hansson, P. & Stureson, A. (2005). Skånekustens kulturmiljöer. Malmö: Länsstyrelsen i Skåne län

Magnusson, E. (2014). "Här trivas vi förträffligt!": badliv, turism och sommargäster i Torekov genom tiderna. [Mölle]: Stilbildarna i Mölle.

Wulff, B. (2012). Torekofs märkvärdigheter: en rundvandring bland mer eller mindre historiska minnesmärken. (2. uppl.) [Stockholm]: [Bertil Wulff].

Kulturmiljövårdsprogram Båstads kommun, 2000.

Byggnadstradition Torekov 1989

Internetkällor

Riksantikvarieämbetet. Definition av kulturarv och kulturmiljö. 2021
<https://www.raa.se/kulturarv/definition-av-kulturarv-och-kulturmiljo/>

Horsakistan. 2021
<https://horsakistan.blogg.se/2021/november/>

Kulturmiljöprogram Länsstyrelsen 2007

Bilder och fotografier

Flygfoton: Carlotta, kulturen i lund. Sökord: Torekov

<https://carl.kulturen.com/web>

Övriga källor

Båstads kommuns bygglovsarkiv

Bertil Wulff, muntligen.